

Prijedlog preddiplomskog studijskog programa :

FILOZOFIJA

1. UVOD

A. Studij filozofije tisućljećima je bio istoznačan s namjerom postizanja pouzdanog, obuhvatnog i utemeljenog znanja. I u današnjem razvijenom sustavu sveučilišne nastave osnovna filozofijska znanja neophodni su dio humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti. Odsjeci za filozofiju svih velikih sveučilišta tako, s jedne strane obrazuju profesionalne filozofe, a s druge strane svoje kolegije otvaraju studentima drugih struka.

B. Nema sveučilišta (univerziteta) koji ne nudi studij filozofije. U nekom obliku filozofija se pojavljuje i u posve praktički usmjerenom obrazovanju visokih učilišta i politehnika. U nekim europskim državama okosnica je završnog ispita srednjeg obrazovanja (Francuska), dok je na velikim sveučilištima SAD-a dio opće obrazovne ponude preddiplomskih studija.

Na našem sveučilištu, kao i drugdje, filozofija je institucionalno prisutna od samog osnivanja.

2. OPĆI DIO

2.1. Naziv studija: Studij filozofije

2.2. Nositelj: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; izvoditelj: Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

2.3. Preddiplomski studij traje četiri godine; diplomski dio dodatnu jednu godinu; dakle, pet godina.

2.4. Studij se upisuje nakon prijemnog ispita na Filozofskom fakultetu.

2.5. Cilj preddiplomskog studija: preddiplomski studij filozofije daje prvostupnici / prvostupniku radne sposobnosti razvijene općim obrazovanjem i uvježbavanjem discipliniranog i dokazima potkrijepljenog mišljenja. Takve sposobnosti mogu se koristiti na različitim područjima, primjerice u medijima, javnoj upravi i velikim organizacijama. Ujedno kao široki profil humanističke usmjerenosti omogućuje nastavak diplomskog studija mnogih humanističkih disciplina.

2.6. Diplomski studij filozofije nastavnog smjera daje srednjoškolske profesore filozofije, logike i etike a diplomski studij u cjelini stručnu osposobljenost na području filozofije.

2.7. Iako je zadržana shema preddiplomski/ diplomski studij, studij filozofije u sadržajnom je smislu jedinstveni studij.

2.8. Preddiplomski studij daje pravo na naziv: prvostupnica/prvostupnik odnosno bakalaurea /bakalaur filozofije; diplomski studij na naziv: magistra/magistar filozofije

3. OPIS PROGRAMA

Studijski programi

Odsjek za filozofiju izvodi studij filozofije kao :

- A. Dvopredmetni nastavni studij filozofije
- B. Jednopedmetni znanstveni studij filozofije
- C. Dvopredmetni znanstveni studij filozofije

Studiji su organizirani po shemi 4+1

Maksimalni kapaciteti studija su 60 studenata na dvopredmetnom studiju te 20 studenata na jednopedmetnom znanstvenom i 20 dvopredmetnom znanstvenom studiju.

U studij Odsjeka za filozofiju odlukom Vijeća Odsjeka mogu se uključiti studenti s drugih studija filozofije i humanističkih znanosti, nakon pregleda sakupljenih ECTS bodova.

A. Dvopredmetni nastavni studije filozofije

I. godina

Prvi semestar

Povijest filozofije kao uvod u filozofiju	4 sata tjedno 5 ECTS bodova
Grčka filozofija I. proseminar	2 sata tjedno 3 ECTS boda
Suvremena filozofska terminologija - proseminar	4 sata tjedno 5 ECTS bodova
Strani jezik struke	2 sata tjedno 2 ECTS boda

Drugi semestar

Povijest filozofije I.	4 sata tjedno 5 ECTS bodova
Uvod u simboličku logiku	4 sata tjedno 5 ECTS bodova
Grčka filozofija II. proseminar	2 sata tjedno 3 ECTS boda
Strani jezik struke	2 sata tjedno 2 ECTS boda
1 izborni kolegij	2 sata tjedno 3 ECTS boda

Napomena: Jedan semestar stranog jezika struke računa se u pravilu na drugoj grupi dvopredmetnog studija. Izborni kolegiji (s kojima može doći do manjeg prekoračenja obveze) su u funkciji pomoći studentima na početku njihovog studija.

Izborni kolegiji koji se mogu izabrati

na prvoj godini:

Odgovornost filozofa,

Akademsko pisanje;

po 2 sata tjedno :

3 ECTS boda

II., III., IV. godina

Student/studentica tijekom šest semestara upisuje slijedeće **obvezne predmete po 5 ECTS bodova**

Logika -

Seminar iz povijesti filozofije (4 sata u četvrtom semestru) -

Povijest filozofije II (4 sata predavanja u 6.semestru):

Ontologija -

Spoznajna teorija -

Etika -

Estetika -

Filozofska antropologija

Filozofija politike -

Socijalna filozofija -

ukupno: **50** ECTS bodova.

U dvopredmetnom nastavnom studiju filozofije studentici/studentu ostaje još **40** ECTS bodova za oblikovanje studija. Studentica/student bira između **izbornih seminara iz obveznih predmeta** (po 5 ECTS bodova), **izbornih predmeta** što ih nudi Odsjek za filozofiju (3 ili 5 ECTS bodova) te predmeta izvan Odsjeka (u dvopredmetnom studiju maksimalno 8 ECTS bodova).

Izborni predmeti Odsjeka su:

Antropologija i hermeneutika,

Bioetika,

Filozofija jezika,

Filozofija kulture,

Filozofija povijesti,

Filozofija prava,

Filozofija uma,

Filozofija znanosti,

Hrvatska filozofija,

Indijska filozofija

Metafizika,

Suvremena estetika,

s opterećenjem od 4 sata tjedne nastave i

5 ECTS bodova

te

Filozofija roda

s opterećenjem od 2 sata i 3 ECTS boda

Odsjek ima programe iz Filozofije psihologije, Filozofije prirode, Filozofije matematike, Filozofije tehnike i Filozofske teologije ali za sada nema dostatan broj nastavnika za provedbu tih programa.

Odvijanje studija

Studentica/student mogu po vlastitom rasporedu upisivati odgovarajući broj obveznih i izbornih kolegija s obvezom od tri ispita po semestru i **minimalno** 15 ECTS bodova. Svaka studentica/student ima **voditelja** koji savjetuje u odabiru kolegija i nadzire odvijanje studija. Na želju studenta ili voditelja dva puta tijekom studija može se zamijeniti voditelj.

Primjer “hodograma”

3.semestar

Logika - 5 ECTS bodova

Etika - 5 ECTS bodova

Izborni - 5 ECTS bodova

= 15 ECTS bodova

4.semestar

Estetika - 5 ECTS bodova

Seminar Povijest filozofije - 5 ECTS bodova

Izborni - 5 ECTS bodova

= 15 ECTS bodova

5.semestar

Ontologija - 5 ECTS bodova

Socijalna filozofija - 5 ECTS bodova

Izborni - 5 ECTS bodova

=15 ECTS bodova

6.semestar

Povijest filozofije II - 5 ECTS bodova

Filozofija politike - 5 ECTS bodova

Izborni - 5 ECTS bodova

= 15 ECTS bodova

7. semestar

Filozofska antropologija -	5 ECTS bodova
Spoznajna teorija -	5 ECTS bodova
Izborni -	5 ECTS bodova
	= 15 ECTS bodova

8.semestar

Izborni

Izborni

Izborni

Napomena: u odabiru izbornih predmeta studenti mogu, uz dogovor s voditeljem, prekoračiti zadane okvire dodatnim opterećenjem od nekoliko bodova/sati.

B. Jednopedmetni znanstveni studij filozofije

Preddiplomski znanstveni studij filozofije

Okosnica jednopedmetnog studija filozofije su obvezni i izborni kolegiji s navedenog popisa no prednost toga studija je veći fond sati za izbornost unutar i izvan temeljnog studija (u preporučenom opsegu od 25% dodiplomskog studija - 60 ECTS bodova).

Za jednopedmetni znanstveni studij prva dva semestra studija su:

prvi semestar

Grčka filozofija I.	2 sata tjedno - 3 ECTS boda
Suvremena filozofska terminologija	4 sata tjedno - 5 ECTS bodova
Povijest filozofije kao uvod u filozofiju	4 sata tjedno - 5 ECTS bodova
Strani jezik struke	2 sata tjedno - 2 ECTS boda
Akademsko pisanje	2 sata tjedno - 3 ECTS boda
Izborni kolegij ukupno	-12 ECTS bodova

Prvi semestar= 30 ETCS bodova

1

drugi semestar

Povijest filozofije I.	4 sata tjedno - 5 ECTS bodova
Grčka filozofija II.	2 sata tjedno - 3 ECTS boda
Uvod u simboličku logiku	4 sata tjedno - 5 ECTS bodova
Strani jezik struke	2 sata tjedno - 2 ECTS boda
Metodologija znanstvenog rada	2 sata tjedno - 3 ECTS boda
Izborni kolegij ukupno	-12 ECTS bodova

drugi semestar = 30 ETCS bodova

Treći do osmi semestar

U nastavku studija studentica/student upisuje navedene obvezne predmete, te seminare i izborne predmete tako da od 180 ECTS bodova minimalno **45**, a maksimalno **60 ECTS bodova**

stječe izvan predmeta filozofija.

Voditelj je moguće zamijeniti dva puta tijekom studija.

C. Dvopredmetni znanstveni studij filozofije

Studij se u preddiplomskom razdoblju odvija kao dvopredmetni nastavni studij filozofije.

(vidi opis prvog i drugog semestra, te ogledni “hodogram”)

Studentica /student će tijekom studija u dogovoru s voditeljem u izbornom dijelu postupno koncentrirati studij na jedno ili dva područja iz kojih će u diplomskom studiju izabrati diplomski rad što će ga pisati u devetom i desetom semestru.

Propusnost studija filozofije

Vijeće Odsjeka za filozofiju, na osnovi procjene na drugim sveučilištima ostvarenih bodova, odlučuje o prihvaćanju kandidata/kandidatkinje na diplomski studij.

Ostalo

Odsjek za filozofiju organizira slijedeće kolegije za studente drugih odsjeka:

Uvod u filozofiju (studium generale),

Etika kao opći predmet,

Estetika kao opći predmet,

Metodologija znanstvenog rada

Svi su kolegiji Odsjeka principijelno otvoreni za sve studente FF i drugih sveučilišta u Hrvatskoj i izvan nje, uz dogovor s izvoditeljem nastave.

Odsjek također izvodi nastavu iz općeg predmeta Filozofija odgoja za metodičku skupinu za nastavnički smjer diplomskog studija.

I. GODINA

OBVEZNI I IZBORNI PRTEDMETI

Naziv predmeta: Grčka filozofija I.

Naziv kolegija: Predsokratovci. Platon

ECTS – bodovi: 3

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezni

Oblik nastave: proseminar (2 sata tjedno)

Uvjeti: -

Ispit: pismeni, usmeni, seminarski rad

Opis predmeta: Predfilozofijsko razdoblje, Tales, Anaksimandar, Anaksimenes, Pitagora i pitagorovci, Ksenofan, Parmenid i Zenon, Melis, Heraklit, Empedoklo, Anaksagora, Leukip i Demokrit, sofisti, Sokrat, kinici, Kirenjani, Megarani, Platon.

Cilj: Upoznati studente sa središnjim problemima grčke filozofije. Omogućiti razumijevanje povijesnog podrijetla i izvora filozofije, odnosa između filozofije i drugih oblika duha te postanak i razvitak glavnih filozofskih disciplina.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

Obveznu ispitnu literaturu čine odabrana djela ovisna o temi seminara iz skupine I, najmanje tri djela iz skupine II i najmanje dva teksta iz skupine II.

I. Izvorni tekstovi:

1. Diels: Predsokratovci
2. Platon: Odabrana djela
3. Aristotel: Odabrana djela

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

II. Literatura na hrvatskom jeziku:

1. D. Barbarić: Grčka filozofija
2. B. Bošnjak: Grčka filozofija
3. H. Burger: Filozofsko razumijevanje čovjeka (antika)
4. M. Cipra: Metamorfoze metafizike
5. B. Despot: Logički fragmenti
6. B. Despot: Metodska uz prijevod Aristotelove Metafizike
7. V. Filipović: Značenje Platona (Platon: Država)
8. D. Grlić: Antička estetika
9. M. Kangrga: Starogrčki aristotelovski pojam prakse
10. A. Pažanin: O Aristotelu i aristotelizmu
11. D. Pejović: Aristotelova praktična filozofija i etika
12. D. Pejović: Bitak i kretanje (Aristotelova Fizika)
13. G. Petrović: Čovjek i sloboda (antičko razumijevanje prakse i čovjeka)
14. O. Žunec: Mimesis

III. Literatura na stranim jezicima:

1. W. K. C. Guthrie: A History of Greek Philosophy
2. W. F. Otto: Theophania
3. G. S. Kirk – J. E. Raven: The Presocratic Philosophers
4. E. Hussey: The Presocratics
5. F. M. Cornford: Plato's Theory of Knowledge
6. H. G. Gadamer: Platos dialektische Ethik
7. A. E. Taylor: Plato
8. D. J. Allan: The Philosophy of Aristotle
9. I. Düring: Aristoteles
10. W. Jaeger: Aristoteles
11. W. D. Ross: Aristotle
12. J. M. Rist: Stoic Philosophy
13. H. Volkmann-.Schluck: Plotin als Interpret der Ontologie Platos
14. A. H. Armstrong (ed.): The Cambridge History of Later Greek and Early
Medieval Philosophy

Nositelj kolegija: Boško Zenić, viši predavač

Naziv predmeta: Grčka filozofija II. - proseminar

Naziv kolegija: Aristotel. Helenističko-rimska filozofija

ECTS: bodovi: 3

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezni

Uvjeti: -

Ispit: pismeni, usmeni, seminarski rad

Opis predmeta: Aristotel, stoici, Epikurova škola, skeptici, Plotin i neoplatonizam.

Cilj: Upoznati studente sa središnjim problemima grčke filozofije. Omogućiti razumijevanje povijesnog podrijetla i izvora filozofije, odnosa između filozofije i drugih oblika duha te postanak i razvitak glavnih filozofskih disciplina.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

Obveznu ispitnu literaturu čine odabrana djela ovisna o temi seminara iz skupine I, najmanje tri djela iz skupine II i najmanje dva teksta iz skupine III:

I. Izvorni tekstovi:

1. Diels: Predsokratovci
2. Platon: Odabrana djela
3. Aristotel: Odabrana djela

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

I. Literatura na hrvatskom jeziku:

1. D. Barbarić: Grčka filozofija
2. B. Bošnjak: Grčka filozofija
3. H. Burger: Filozofsko razumijevanje čovjeka (antika)
4. M. Cipra: Metamorfoze metafizike
5. B. Despot: Logički fragmenti
6. B. Despot: Metodsko uz prevod Aristotelove Metafizike
7. V. Filipović: Značenje Platona (Platon: Država)
8. D. Grlić: Antička estetika
9. M. Kangrga: Starogrčki aristotelovski pojam prakse
10. A. Pažanin: O Aristotelu i aristotelizmu
11. D. Pejović: Aristotelova praktična filozofija i etika
12. D. Pejović: Bitak i kretanje (Aristotelova Fizika)
13. G. Petrović: Čovjek i sloboda (antičko razumijevanje prakse i čovjeka)
14. O. Žunec: Mimesis

III. Literatura na stranim jezicima:

1. W. K. C. Guthrie: A History of Greek Philosophy
2. W. F. Otto: Theophrasia
3. G. S. Kirk – J. E. Raven: The Presocratic Philosophers

4. E. Hussey: The Presocratics
5. F. M. Cornford: Plato's Theory of Knowledge
6. H. G. Gadamer: Platos dialektische Ethik
7. A. E. Taylor: Plato
8. D. J. Allan: The Philosophy of Aristotle
9. I. Düring: Aristoteles
10. W. Jaeger: Aristoteles
11. W. D. Ross: Aristotle
12. J. M. Rist: Stoic Philosophy
13. K. H. Volkman-Schluck: Plotin als Interpret der Ontologie Platos
14. A. H. Armstrong (ed.): The Cambridge History of Later Greek and
Early Medieval Philosophy

Nositelj kolegija: Boško Zenić, viši predavač

Naziv predmeta: Suvremena filozofska terminologija

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (zimski)

Status: obvezni

Oblik nastave: proseminar (4 sata tjedno)

Uvjeti: -

Ispit: usmeni

Opis predmeta:

Predmet je analiza relevantnih tekstova filozofije 20. stoljeća, čime se omogućuje ovladavanje osnovnom terminologijom, prije svega na osnovi uvida u način uporabe ključnih pojmova. Od samoga pojma filozofije, preko ontologijskih i gnoseologijskih, do praktičko-filozofijskih (etičkih, estetičkih, antropologijskih, filozofijsko-političkih itd.) pojmova, radi se kako na njihovim osnovnim značenjima tako i na različitim, epohalno i orijentacijski zadanim, interpretacijama tih značenja.

Cilj:

Upoznavanje studenata prve godine filozofije sa specifičnom stručnom terminologijom koja karakterizira različite pravce i discipline. To je pretpostavka za poimanje mišljenja značajnih filozofa kao i preciziranje vlastitog mišljenja studenta.

Literatura:

Obvezna:

1. Hans-Georg Gadamer: *Nasljede Europe*, MH, Zagreb, 1997.
2. Hannah Arendt: *Vita Activa*, August Cesarec, Zagreb, 1991.
3. Thomas Nagel: *Što sve to znači ?*, KruZak, Zagreb, 2002.
4. Alain Badiou: *Manifest za filozofiju*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.

Dodatna:

1. Theodor W. Adorno: *Filozofska terminologija*, Svjetlost, Sarajevo, 1986.
2. Karl Jaspers: *Duhovna situacija vremena*, MH, Zagreb, 1997.
3. Rüdiger Bubner: *Estetsko iskustvo*, MH, Zagreb, 1997.
4. *Atlas filozofije (Kunzmann, Burkhard, Wiedermann)*, Golden Marketing, Zagreb, 2001.
5. *Filozofijski rječnik (red. V. Filipović)*, MH, Zagreb, 1984.

Nositelji kolegija: Prof.dr.Žarko Puhovski, Prof.dr.Nadežda Čaćinović,
Prof.dr.Gvozden Flego, doc.dr. Gordana Škorić

Naziv predmeta: Povijest filozofije I.

Naziv kolegija: Filozofijska povijest filozofije

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (ljetni)

Status: obvezni za drugi i šesti semestar

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: nema

Ispit: usmeni

Sadržaj: Najviše mogućnosti filozofije same. Razlikovanje onoga filozofijskog, prividno filozofijskog i nefilozofijskog. Razlikovanje mogućeg i ne-mogućeg (logički; ontološki). Nužda filozofiranja s onu (s ovu) stranu mogućeg i ne-mogućeg. Filozofiranje, oslobađanje filozofije za sebe samu (ne logika, ne metafizika, meta-logika, meta-etika itd., ali niti anti-logika, anti-metafizika) uz radikalnu kritiku rastvora filozofije u discipline (teoričke, praktičke, poetičke). Povijesno-tvorno filozofiranje i filozofijsko nadilaženje povijesti. Filozofijsko transcendiranje apsolutne povijesti kao znanstveno-tehničko-kibernetičkog svijeta-pogona.

Cilj: oživotvorenje filozofije (biti filozof)

Literatura:

G. W. Hegel, Fenomenologija duha

G. W. Hegel, Znanost logike

G. W. Hegel, Osnovne crte filozofije prava

G. W. Hegel, Enciklopedija filozofijskih znanosti,

u izboru po dogovoru s nositeljem predmeta

Nositelj predmeta: prof. dr. Branko Despot

Predmet: Povijest filozofije

Naziv kolegija: Povijest filozofije kao uvod u filozofiju

ECTS-bodovi: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (zimski)

Status: obvezni za prvu godinu

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: nema

Ispit: usmeni

Sadržaj: Filozofija kao bitni odnos spram bitnog. Povijest kao bitno odnošenje spram bitnog (omogućeno bitnim odnosom). Povijest filozofije kao filozofija filozofije. Povijest kao vrijeme (individuacija). Vrijeme kao mjera uvremenjivog (ono savremeno i ono suvremeneće). Historija kao povijest u vremenu (filozofi, djela, nastanak, okolnosti, utjecaji, «škole», epohe; prošlost, sadašnjost, budućnost filozofije). Uvod u filozofiju kao uvod u povijest i filozofiju filozofije.

Cilj: Priprema za uvod u filozofiranje

Literatura:

Platon, Aristotel (i od jednog i od drugog iz svega što je prevedeno na hrvatski, po dogovoru s voditeljem)

Nositelj kolegija: prof. dr. Branko Despot

Naziv predmeta: Logika

Naziv kolegija: Uvod u simboličku logiku

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar, u II. semestru

Status: obvezni

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: Nema posebnih uvjeta

Ispit: pismeni / usmeni

Sadržaj: Predmet i struktura logike: klasični pojam valjanosti zaključka. Logika sudova i logika pojmova ili predikata. Logika sudova: teorije suda i princip bivalencije, istinosne funkcije, valjanost zaključka u logici sudova, baze logike sudove, aksiomatizacija logike sudova, prirodna dedukcija i istinosna stabla. Valjanost i konzistentnost, Kompletnost i nezavisnost u aksiomatskom sistemu. Logika sudova i logika pojmova ili predikata. Logika predikata: analiza elementarnog suda, jezik logike predikata, aksiomatizacija računa predikata, prirodna dedukcija i račun sekventi.

Cilj: Cilj je upoznati studente s osnovama simboličke logike, posebno onim područjima potrebnim za daljnje proučavanje logike. Pored uvida u središnju problematiku suvremene logike student treba savladati osnovne tehnike simboličke logike.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

Gajo Petrović: Logika

Leigh Cauman: Uvod u logiku prvog reda

Literatura koja se preporučuje kao dopunska

M. Cohen, E. Nagel: Uvod u logiku i naučnu metodu

I. Copi: Introduction to Logic

P.F. Strawson: Introduction to Logical Theory

A. Kalužnin: Što je matematička logika

A. Tarski: Uvod u matematičku logiku i metodologiju matematike

V. Devidé: Matematička logika

G. Massey: Understanding Symbolic Logic

J.L. Eršov i E.A. Paljutin: Matematičeskaja logika

J. Dopp: Lecons de logique formelle

W.V.O. Quine: Methods of Logic

J. Nolt, D. Rohatyn. A. Varsi: Logic (SCHAUM's Outlines)

Nositelj predmeta: Prof. dr. Goran Švob/ dr. Davor Lauc

Naziv predmeta: Metodologija znanstvenog rada

Naziv kolegija: Metodologija znanstvenog rada

ECTS: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar, 2. semestar

Status: obvezni za znanstveni smjer i opći predmet za studente drugih odsjeka

Oblik nastave: 2 sata predavanja

Uvjeti: Nema posebnih uvjeta

Ispit: pismeni / usmeni

Sadržaj: Problem znanstvene metode; odabrana poglavlja logike relevantna za filozofiju znanosti; deduktivne metode; struktura znanosti: znanstveni zakoni, aksiomatski sustavi i znanstvene teorije; problem znanstvenog objašnjenja; ne-deduktivne metode: induktivne metode, račun vjerojatnosti; abdukcija i zaključak na najbolje objašnjenje; problem indukcije; demarkacija znanosti od neznanosti; problem razvoja znanosti; prirodne i društveno-humanističke znanosti.

Cilj: Upoznati studente s temeljnim pojmovima i problemima metodologije znanstvenog rada iz perspektive suvremene logike i filozofije znanosti. Potaknuti uporabu naučenog u kritičkom razmatranju znanstvenih područja koja polaznici studiraju.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

1. Uvod u logiku i znanstvene metode (izbor tekstova, priredio D. Lauc)

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

1. G. Petrović: Logika
2. F. Wilson: The Logic and Methodology of Science and Pseudoscience
3. I. Hacking: An Introduction to Probability and Inductive Logic
4. D. Huff: How to Lie with Statistites

Nositelj predmeta: Dr. sc. Davor Lauc

Naziv predmeta: Odgovornost filozofa. Profesionalni kodeks

ECTS: 3 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar, 2 sata

Status: izborni za I. godinu

Oblik nastave: predavanje

Uvjeti: -

Ispit: pismeni

Cilj: Omogućiti studentima uvid u različite moduse djelovanja filozofije i filozofa/ filozofkinja. Riječ je pritom kako o «unutrašnjoj» odgovornosti za filozofijski pogon i njegovo profesionalno funkcioniranje, tako i o «izvanjskoj» odgovornosti u socijalnome okruženju

Zadaci: Pokazati različito filozofijsko poimanje temeljnih kategorija filozofijskoga, filozofskog i općenito intelektualnog djelovanja s obzirom na razlike u teorijskim konceptima, njihovu ideologijskome «prevođenju» i povijesno-socijalnim kontekstima.

Koristeći niz povijesno formiranih primjera (od Sokrata do Heideggera) za razmatranje uloge filozofa u javnosti, posebna će se pažnja obratiti recentnim pokušajima profesionalnih udruga da kodificiraju neka načela stručnoga i društvenog angažmana

Sadržaj: Kolegij se izvodi u kombinaciji predavanja i proseminara dva sata tjedno za studente I. godine filozofije.

LITERATURA

I. obvezna

R. Bernstein, Odgovornost filozofa

J. Benda, Izdaja intelektualaca

Profesionalni kodeksi stručnih udruga

II. izborna

T. Honderich, Philosopher. A Kind of Life

B. Magee, Confessions of a Philosopher

Nositelj kolegija: Prof. dr. Žarko Puhovski

- Naziv kolegija:** Akademsko pisanje
- Nositelj kolegija:** **dr. sc. Pavel Gregorić**
- ECTS:** 3
- Jezik:** hrvatski
- Trajanje:** 1 semestar, 2 školska sata tjedno
- Status:** Obvezatni u 1. semestru za studente znanstvenog smjera,
izborni u 3-8. semestra za studente nastavnog smjera
- Oblik nastave:** Predavanje + vježbe
- Nastavne obveze:** Redovito pohađanje (max. 3 izostanka)
Konzultacije
- Uvjeti:** —
- Ocjena:** Vježbe 35%
Pismeni ispit 65%
- Opis kolegija:** Pripremne radnje za pisanje akademskog rada:
- pronalaženje literature (baze podataka, knjižnice, knjižare, Internet),
  - čitanje literature (vrste i načini čitanja)
  - bilješke
  - koncipiranje rada
- Pisanje rada
- struktura akademskog rada (naslov, uvod, razrada, zaključak)
  - argumentacija (tvrdnja, dokaz, potkrepa, primjer, kvalifikacija)
  - stilske značajke (jasnoća, sažetost, relevantnost)
  - značajke akademskog rada (citiranje, referiranje, bibliografija)
  - vrste akademskog diskursa
- Završne radnje
- organiziranje napisanog
  - revidiranje napisanog
  - uobličavanje napisanog
- Priručnici
- rječnici
  - enciklopedije
  - pravopisi
- Cilj kolegija:** Osposobiti studente za pisanje seminarskih radova i drugih pismenih zadataća
- Uputiti studente u osnove znanstveno-istraživačkog rada

Literatura: Zelenika, R., *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog rada*, Rijeka, 2000., str. 180-194, 259-308, 428-469, 481-546.

Crete, P. and M. R. Lea, *Writing at University: A Guide for Students*
Buckingham and Philadelphia, 1997.

Dunleavy, P., *Izrada doktorata: Kako planirati, skicirati, pisati i dovršiti doktorsku disertaciju*, Zagreb, 2005, str. 131-158.

Eco, Umberto, *Come si fa una tesi di laurea*, Milano, 1977.

(slovenski i njemački prijevod)

Zerubavel, E., *The Clockwork Muse: A Practical Guide to Writing Theses, Dissertations, and Books*, Cambridge (Mass.) and London (UK), 1999 .

OBVEZNI PREDMETI ZA VIŠE GODINE

Naziv predmeta: Etika

Naziv kolegija: Etika

ECTS: 5 (predavanja); 5 (seminar- izborni)

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: predavanja obvezna; seminar izborni

Oblik nastave: predavanja (4 sata tjedno); seminar (4 sata tjedno)

Uvjeti: upisan treći semestar (studenti filozofije)

Ispit: usmeni ispit; u seminaru pisani referat

Opis predmeta: Sadržaj predmeta predaje se u cikličkim kolegijima u kojima se povijesni i problemski pristup prepliću tako što se na mjestima uobličavanja ključnih etičkih kategorija povijesni slijed u izlaganju proširuje problemskim ekskursima. Temeljni krugovi u kojima se izlaže sadržaj tematski su razvrstani u sedam cjelina: 1. Uvod (Vrste etičke refleksije; Razlikovanje etike i morala; Podrijetlo nazivaka; Mogućnosti periodizacije); 2. Antička etika; 3. Ranokršćanska i srednjovjekovna etika; 4. Novovjekovna etika do Kanta; 5. Kantov kopernikanski obrat u etici; 6. Njemački idealizam – sljedbenici i kritičari; 7. Etički smjerovi u novijoj i suvremenoj filozofiji. U seminaru se, kroz zajedničko čitanje i interpretaciju, te izlaganje seminarskih radova i diskusiju, obrađuju izvorna, etički relevantna djela (posebice ona klasična i kompleksnija) ili izbor tekstova koji govore o pojedinim važnim etičkim problemima.

Cilj: Cilj je ovog predmeta da u predavanjima studentima pružiti povijesni pregled nastajanja etičkih teorija, te da ih uputi u argumentacijske sklopove i dijaloške antiteze u kojima su artikulirali temeljni etički pojmovi i stavovi, a u seminaru da osposobi studente za samostalno razmišljanje i argumentiranje o etičkim problemima.

Nositelji kolegija: Prof. dr. Ante Čović/ asist. Hrvoje Jurić

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

- Aristotel: *Nikomahova etika*
- F. Jodl: *Istorija etike* I-II (alternativno: O. Dittrich: *Geschichte der Ethik* I-IV; J. Rohls: *Geschichte der Ethik*; A. MacIntyre: *A Short History of Ethics*)
- H. Jonas: *Princip odgovornost*
- F. Nietzsche: *Genealogija morala*
- I. Kant: *Kritika praktičkog uma*
- Platon: *Država*
- B. de Spinoza: *Etika*

- 3 knjige po izboru s popisa dopunske literatura

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

- P. Abelard: *Etika*
- H. Arendt: *Vita activa*
- Aristotel: *Politika*
- Aurelije Augustin: *O državi božjoj*
- Aurelije Augustin: *O slobodi volje*
- E. Bloch: *Princip nada*
- A. Camus: *Pobunjeni čovjek*
- M. T. Ciceron: *O prijateljstvu. O dužnosti. O starosti*
- M. T. Ciceron: *O krajnostima dobra i zla*
- I. Cifrić: *Moderno društvo i svjetski etos*
- A. Čović: *Etika i bioetika*
- Demokrit: *Fragmenti (u: Atomisti – Leukip i Demokrit. Svjedočanstva i fragmenti)*
- R. Descartes: *Rasprava o metodi*
- Epikur: *Osnovne misli. Poslanica Herodotu. Poslanica Menekeju*
- J. G. Fichte: *Nauka o znanosti*
- E. Fromm: *Čovjek za sebe*
- E. Fromm: *Bijeg od slobode*
- R. M. Hare: *Jezik morala*
- G. W. F. Hegel: *Osnovne crte filozofije prava*
- Hesiod: *Poslovi i dani*
- Th. Hobbes: *Leviathan*
- D. Hume: *Istraživanje o principima morala*
- M. Kangrga: *Kritika moralne svijesti (Odabrana djela, sv. 1)*
  - M. Kangrga: *Etika*
- ili revolucija (Odabrana djela, sv. 2)*
- I. Kant: *Metafizika čudoređa*
- S. Kierkegaard: *Ili-ili*
- J. Locke: *Ogled o ljudskom razumu*
  - T. Lukrecije Kar: *O prirodi*
- N. Machiavelli: *Vladar*
- A. MacIntyre: *Za vrlinom*
- K. Marx: *Filozofsko-politički spisi*
- K. Marx / F. Engels: *Rani radovi*
- J. S. Mill: *Utilitarizam*
- J. S. Mill: *O slobodi*

- G. Moore: *Principi etike*
- F. Nietzsche: *S one strane dobra i zla*
- A. Pažanin: *Etika i politika*
- Platon: *Zakoni*
- I. Primorac: *Kazna, pravda i opće dobro*
- I. Primorac: *Filozofija na djelu*
- J. Ritter: *Metafizika i politika*
- J. J. Rousseau: *Rasprava o porijeklu i osnovama nejednakosti među ljudima. Društveni ugovor*
- J.-P. Sartre: *Egzistencijalizam je humanizam*
- F. W. J. Schelling: *O bitstvu slobode*
- A. Schopenhauer: *Svijet kao volja i predodžba*
- L. A. Seneka: *Rasprava o blaženom životu. Odabrana pisma Luciliju*
- P. Singer: *Praktična etika*
- Toma Akvinski: *Država*
- Voltaire: *Rasprava o toleranciji*
- M. Weber: *Protestantska etika i duh kapitalizma*

Naziv predmeta: Filozofska antropologija

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezni

Oblik nastave: 4 sata predavanja na tjedan

Uvjeti: upisani 3. semestar

Ispit: usmeni

Opis: Metodologijski problemi. Odnos filozofske antropologije spram ostalih filozofskih disciplina i spram empirijskih antropologija (biologijske, socijalne, kulturne itd.) te spram humanističkih i društvenih znanosti. Spoznaja čovjeka i (samo)razumijevanje čovjeka. Problem biti i prirode čovjeka, antiobjektivizam filozofske antropologije, te njen praktički smisao. Pojam čovjeka i slike čovjeka u povijesti filozofije (antičko-grčko, srednjovjekovno i novovjekovno razumijevanje čovjeka) i u različitim kulturama. Kantova uloga u razvoju antropologijskoga mišljenja. Konstitucija filozofske antropologije u djelima Schelera, Plessnera, Gehlena i drugih. Pojmovi subjekta i povijesnosti, jezika i društvenosti, tjelesnosti, igre, duha i kulture i drugo. Filozofija čovjeka, filozofska antropologija, suvremena filozofija i antropologijsko mišljenje.

Cilj: Upoznati studente s metodologijskim, historijskim i sistematskim aspektima znanja o čovjeku kao teme istraživanja i filozofiranja, te s njegovim temeljnim pojmovima. Pokazati posebno mjesto čovjeka u zbiljnosti i status antropologijskog mišljenja u odnosu na humanističke znanosti i osvijetliti posebno mjesto filozofske antropologije u cjelini filozofije. Doprinijeti usvajanju argumentirane diskusije i dijaloga kao filozofskog načina mišljenja.

Ispitna literatura:

Max Scheler: *Ideja čovjeka i antropologija*

Helmuth Plessner: *Stupnjevi organskoga i čovjek* ili *Conditio humana*

Arnold Gehlen: *Čovjek. Njegova priroda i njegov položaj u svijetu* ili *Čovjek i institucije*

E.Cassirer: *Ogled o čovjeku*

Eugen Fink: *Temeljni fenomeni ljudskog postojanja*

Marcus/Fischer: *Antropologija kao kritika kulture*

Dopunska literatura:

I.Kant: Antropologija u pragmatičnom pogledu

Pravno-politički spisi

E.Rothacker: Filozofska antropologija

S.Freud: Uvod u psihoanalizu

C.Levi-Strauss: Strukturalna antropologija
G.Haeffner: Filozofska antropologija
Platon: Protagora
Aristotel: O duši
Pico della Mirandola: O dostojanstvu čovjeka
B.Pascal: Misli
G.W.F.Hegel: Enciklopedija filozofskih znanosti
G.W.F.Hegel: Filozofija povijesti
K.Marx: Ekonomsko-filozofski rukopisi
F.Nietzsche: Tako je govorio Zarathustra
M.Heidegger: Bitak i vrijeme
M.Heidegger: O humanizmu
J.- P. Sartre: Egzistencijalizam je humanizam
M.Horkheimer/Th.W.Adorno: Dijalektika prosvjetiteljstva
H.Marcuse: Čovjek jedne dimenzije
E.Bloch: Prirodno pravo i ljudsko dostojanstvo
H.Arendt: Vita activa
J.Habermas: Filozofski diskurs moderne
P.Teilhard de Chardin: Fenomen čovjeka
M.Foucault; Riječi i stvari
H.- G. Gadamer: Istina i metoda
G.Petrović: Mogućnost čovjeka
R.Leakey: Preispitivanje porijekla čovjeka

Priručnici:

M.Landmann: De homine
H.- G. Gadamer/P.Vogler(Hrsg.): Neue Anthropologie Bd. I-VII
H.Burger: Filozofska antropologija

Nositelji kolegija: prof.dr.Hotimir Burger i asist.Mladen Planinc

Naziv predmeta: Filozofija politike

ECTS: 5 bodova

Trajanje: 1 semestar, 4 sata tjedno

Status: predavanja obvezna, seminar izborni

Oblik nastave: predavanje, seminar

Uvjeti: upisan 3. semestar

Ispit: usmeni, seminarski rad

Cilj: Omogućiti studentima uvid u bit politike, tj. u filozofijsku spoznaju historije ideje zajednice i raznolikih, povijesno mijenjanih, praksi nadomjestne zajedničkosti ljudi.

Zadaci: Pokazati različito filozofijsko poimanje temeljnih kategorija zajedničkog života ljudi kroz historiju, posebice konzekvencije različitih filozofijsko-političkih (i političkih) stajališta po razumijevanje tih kategorija, kao i način posredovanja filozofijskih koncepata u političke programe i političku praksu. Analizirati epohalne mijene u razumijevanju osnovnih filozofijsko-političkih kategorija, te mogućnosti njihova djelatnog interpretiranja u praksi različitih socijalnih pokreta u povijesti.

Sadržaj: Filozofija politike predaje se dva sata tjedno za studente filozofije kao prvog i drugog nastavnog predmeta.

Nastavni je program zamišljen kao sustavni i povijesni pregled temeljnih problema ove filozofijske discipline, tako da mu je osnovni cilj upoznavanje studenata s fundamentalnim teorijskim pomacima u povijesti filozofije politike, ali, i prije svega, s osnovnim ontologijskim, gnoseologijskim, antropologijskim i etičkim, pretpostavkama filozofiranja u politici. Polazeći od toga da je filozofijska razina promišljanja politike omogućena u biti vazda filozofijskim ustrojstvom pitanja o biti zajednice kao temeljne kategorije, cilja i osnovnog problema političke prakse i teorije.

Sadržaj predmeta obuhvaća povijesni proces nadomještanja zajednice u klasnim društvima, te analizu filozofijskih pretpostavki moći, vlasti, i ostalih pojmova koji opisuju povijesnu praksu politike. Uz to, zadatak je nastave filozofije politike analiza procesa ideologizacije filozofijskih teza, tj. načina na koji filozofijski dostignute teze prelaze u ideologijske, pa i političko-pragmatske sadržaje. Sadržaj nastave jest, dakle, u nastavku izloženi POJAM POLITIKE

Literatura za filozofiju politike

I. Obvezna:

Enciklopedija političke misli

Aristotel, Politika

Machiavelli, Vladar

Morus, Utopija

Hobbes, Leviathan

Locke, Dvije rasprave o vladi

Montesquieu, Duh zakona

Rousseau, Društveni ugovor
Kant, Politički spisi
Hegel, Osnovne crte filozofije prava
Mill, O slobodi, O predstavničkoj vladi
Marx, Filozofsko-politički spisi (izbor)

II. izborna

Arendt H., Vita activa
Foucault M., Nadziranje i kažnjavanje
Hinsley F.H., Suverenitet
Hirschman A.O., Strasti i interesi
Maritain J., Čovjek i država
Ortega y Gasset J., Pobuna masa
Rawls J., O liberalizmu i pravednosti (izbor)
Volkman-Schluck K.-H., Politička filozofija

Nositelj kolegija: Prof. dr. Žarko Puhovski

Naziv predmeta: Spoznajna teorija

Status: obavezan

Trajanje: 1 semestar

Oblici nastave: predavanje s diskusijom (2+2 sata)

Jezik: hrvatski

ECTS: 5 bodova

Uvjeti pristupa kolegiju: upisan najmanje peti semestar (3. ili 4. god.)

Opis: Program ovog obaveznog predmeta obuhvaća tri aspekta. (1) Uvodni dio, koji se tiče filozofsko-povijesne geneze znanja kao fenomena i teorije znanja (epistemologije) kao posebne filozofske discipline te njezinog odnosa sa srodnim disciplinama odn. područjima na koja se primjenjuje. (2) Konceptualno-analitički dio koji se tiče deskriptivnih i normativnih teorija znanja i spoznaje, znanosti i drugih oblika istinosnog diskursa (filozofije, književnosti, religije, medija). (3) Pregled povijesti epistemoloških ideja i suvremene epistemološke diskusije o naslijeđenim ili novootkrivenim sistematskim pitanjima konstitucije znanja i njegove primjene.

Cilj: Stjecanje općeg i što potpunijeg, višedisciplinarno i analitički utemeljenog poznavanja povijesti problema i aktualnih sadržaja recentne epistemologije. Nadalje, razvoj sposobnosti kod studenata za samostalno prepoznavanje, argumentirano vrednovanje i korištenje resursa epistemologije u odnosu na druge filozofske i znanstvene discipline (poput logike, povijesti ideja, psihologije spoznaje, sociologije znanja, filozofije jezika, semiologije, psihoanalitičke teorije subjekta, kulturalnih studija i tsl.).

Provjera znanja: (1) Provjera lektire primarnih i sekundarnih tekstova koji se obrađuju u kolegiju (poticanje na redovit rad kroz honoriranje priloga; jedan pismeni referat obavezan za sve sudionike kolegija); (2) pismeni referati o odabranim temama (fakultativan oblik, ukupno 4 pismena referata ekvivalentna su ispitnom programu).

Literatura: Popis sadrži širok spektar relevantnih djela za stjecanje znanja iz ovog predmeta, klasificiranih u četiri "temata". Studenti biraju 4 tematska modula (ukupno 12 naslova).

Ispit: Usmeni, polaže se nakon odslušanog kolegija. Odvija se kao razgovor na temelju pitanja iz četiri tematska područja koja student/ica odabire uz konzultacije s nastavnikom. (Najmanje **jedno pitanje u obliku pismenog referata** obavezan uvjet za pristup završnom usmenom ispitu.)

Nositelj kolegija: prof. dr. Borislav Mikulić

Popis literature: Spoznajna teorija (epistemologija)

Opća napomena

Struktura: Popis literature podijeljen je u četiri tematske cjeline, a svaka cjelina sadrži popis (A) primarne, (B) sekundarne i (C) pomoćne literature. Obuhvaćena je u načelu literatura dostupna u prijevodu (osim pomoćne i preporučene).

Postupak: Studenti **izabiru** u dogovoru s nastavnikom **po jednu tematsku jedinicu** iz svakog temata. Svaka tematska jedinica sastavljena je od jednog naslova iz glavne literature i najmanje po jednog naslova iz sekundarne i pomoćne literature. **Ukupna obavezna literatura iznosi 12 naslova.** (Sva ostala smatra se preporučenom. Studenti su pozvani da koriste literaturu na stranim jezicima).

Ispit: Odabrane tematske jedinice obrađuju se usmeno, a najmanje jedna u pismenom obliku, uz redovne konsultacije s nastavnikom.

Temat I: Epistemologija, psihologija i "psihologizam" (Konstitucija spoznajnog subjekta)

A. Primarna literatura

Gottlob Frege: Osnove aritmetike (Uvod); u: G. Frege, Osnove aritmetike i drugi spisi, Zagreb: KruZak, 1995.

Edmund Husserl: Kriza evropskih znanosti i transcendentalna fenomenologija: Uvod u fenomenološku filozofiju, Zagreb: Globus, 1990., osob. III. Dio, B. Put u fenomenološku transcendentalnu filozofiju iz psihologije (§§ 56-73), str. 179-250.

Martin Heidegger, Prolegomena za povijest pojma vremena, Zagreb: Demetra, 2000. (osob. §§ 4, 13)

Max Scheler, Položaj čovjeka u kozmosu, Sarajevo: Veselin Masleša-Svjetlost, 1987.; osobito pogl.: Izgradnja psihičkog svijeta (str. 14-42); Jedinstvo duša-tijelo (str. 84-101).

Maurice Merleau-Ponty: Fenomenologija percepcije, Sarajevo: Veselin Masleša (bibl. Logos), osob. Uvod (I-IV), Prvi dio (II. Iskustvo tijela i klasična psihologija), Treći dio (I. Cogito); za kritiku v. J. Piaget.

Sigmund Freud: Uvod u psihoanalizu, u: Odabrana dela Sigmunda Frojda 1-8, Novi Sad: Matica srpska, 1984, sv. 2, osob. predavanja 1-2, 16-17; Nova predavanja za uvod u psihoanalizu, nav. mj. sv. 8, pred. 24-25); također: Budućnost jedne iluzije i drugi spisi, Zagreb: Naprijed, 1986., osob. poglavlja: Nesvjesno (str. 95-131), Budućnost jedne iluzije (str. 313-363).

Jacques Lacan, (1) Stadijum ogledala kao tvoritelj funkcije Ja, kakva nam se otkriva u psihoanalitičkom iskustvu, u: Spisi (Izbor), Beograd: Prosveta, 1983.

(2) Četiri temeljna pojma psihoanalize, Zagreb: Naprijed, 1986., osob. pogl. 2-3 (Frojdovsko i naše nesvjesno; O subjektu izvjesnosti, str. 23-47), 16-18 (Subjekt i Drugi: Otudjenja; Subjekt i Drugi: Aphanasis, O subjektu za koji se pretpostavlja da zna, o prvoj dijadi i o dobru)

Jean Piaget, Od genetičke psihologije ka epistemologiji, u: Poreklo saznanja. Studije iz genetičke epistemologije, Beograd: Nolit, 1982.

W. v. O. Quine, Priroda prirodne spoznaje, u: Dometi 4 (1984), str. 34-42.

Naturalizirana epistemologija, u: Čuljak, Z. (ur.), Vjerovanje, opravdanje i znanje, Zagreb: Ibis grafika, 2003., str. 373-385.

B. Sekundarna literatura (sinteze, prikazi, kritike)

Gajo Petrović, Suvremena filozofija, Zagreb: Školska knjiga, 1979 (str. 21-101)

Goran Švob, Frege: Pojmovno pismo, Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu-Naprijed, 1992.

(osob. pogl. 3)

Filozofsko čitanje Frojda (ur. Obrad Savić), Beograd 1988. (odabrani prilozi).

Jean Piaget, Ambicije filozofske psihologije (Husserl, Sartre, Merleau-Ponty), u: Ž. Pijaže, Mudrosti i zablude filozofije, Beograd: Nolit, 1971, str. 137-179.

Ljiljana Filipović, Nesvjesno u filozofiji, Zagreb: Antibarbarus, 1997.

Čuljak, Z. (ur.), Vjerovanje, opravdanje i znanje, Zagreb: Ibis grafika, 2003. (odabrani prilozi o psihologiji i naturaliziranoj epistemologiji)

C. Pomoćna literatura (enciklopedijski priručnici):

- "Psychologism" (Nicola Abbagnano), u: Encyclopedia of Philosophy (= EPh), vols. 1-8, ed. by P. Edwards, vol. 6, str. 520-521.

- "Psychological Behaviorism" (Charles Taylor), u: EPh, vol. 6, str. 515-520.

- "Psychology and Epistemology" (Edward Erwin), u: A Companion to Epistemology, ed. by Jonathan Dancy and Ernest Sosa, Oxford: Blackwell Publishers, 1992 (repr. 1993-1999), str. 402-406.

- "Logical Status of Psychoanalytic Theories" (W. P. Alston), u: EPh, vol. 6, pp. 512-516).

- "Psychoanalyse" (R. Heinz), u: Historisches Wörterbuch der Philosophie (= HWdPh), Hrsg. J. Ritter u. K. Gründer, sv. 7, str. 1572-1590.

- "Psychologie" (E. Scheerer), u: HWdPh, sv. 7, str. 1599-1653;

- "Psychologismus" (HWdPH., sv. 7, str. 1653 -1678).

Temat II: Socijalna epistemologija

(Spoznaja, društveno-povijesni kontekst i problem ideologije)

A. Primarna literatura

Karl Marx i Friedrich Engels, Njemačka ideologija, u: K. Marx/F. Engels, Rani radovi, Zagreb: Naprijed, 1978 (6. izd.).

Karl Mannheim, (1) Ideologija i utopija, Beograd: Nolit, 1978. (osobito pogl. I, II, V);

(2) Eseji o sociologiji kulture, Zagreb: Stvarnost (bez god. izd.), (osobito pogl. I, III).

- Alasdair MacIntyre, (1) *Against the Self-Images of the Age. Essays on Ideology and Philosophy*, London: Duckworth, 1971. (osob. pogl. 1, 11);
 (2) *The Rationality of Traditions*, in: *Whose Justice? Which Rationality?*, Notre Dame: The University of Notre Dame Press, 1985.
- Louis Althusser, *Za Marksa*, Beograd: Nolit, 1971. (osob. studije III, V).
- Max Horkheimer/Theodor W. Adorno, "Ideologija", u: *Sociološke studije*, Zagreb: Školska knjiga, 1980. (studije 1, 12).
- Mikel Dufrenne, (1) *Za čoveka*, Beograd: Nolit, 1973 (osobito prvi dio: Glavne teme suvremene filozofije).
 (2) "Napomena o ideologiji", u: Mikel Dufren, *Umjetnost i politika*, Sarajevo: Svjetlost, 1982, Dio II (str. 42-73).
- Michel Foucault, *Poredak diskursa, Mikrofizika moći*, u: *Znanje i moć*, Zagreb: Globus, 1994.
- Judith Butler, *Nevolje s rodom*, Zagreb: Ženska infoteka, 2001.
- Jürgen Habermas, (1) *Saznanje i interes*, Beograd: Nolit, 1975 (osob. studije 3, 6, 8).
 (2) *Tehnika i znanost kao "ideologija"* (izbor), Zagreb: Školska knjiga, 1986., dio I.
- Niklas Luhmann, *Znanost društva*, Zagreb: Politička kultura, 2001.

B. Sekundarna literatura (sinteze, prikazi, kritike)

- Raymond Boudon, *L'idéologie. L'origine des idées reçues*, Paris: Fayard, 1986, pogl. 3, 5, 8 (engl. *The Analysis of Ideology*, 1989; njem.: *Ideologie. Geschichte und Kritik eines Begriffs*, Reinbeck bei Hamburg: Rowohlt's Enzyklopädie, 1988)
- Kurt H. Wolff, *Uvod u sociologiju znanja*, Zagreb: Naprijed, 1984. (osobito studije 3, 4, 5).
- Rastko Močnik, *3 teorije. Ideologija, nacija, institucija*, Ljubljana: Založba/*cf., 1999.
- Snježana Prijić-Samaržija, *Društvo i spoznaja. Uvod u socijalnu spoznajnu teoriju*, Zagreb: KruZak, 2000. (osobito II. dio).
- Frederick Schmitt, "Socijalna epistemologija", u: J. Greco/E. Sosa (ur.), *Epistemologija. Vodič u teorije znanja*, hrv. izdanje pr. B. Mikulić, Zagreb: Jesenski i Turk, 2004.
- Rada Iveković, (1) "Prazno mjesto drugog/druga u postmodernoj misli", u: *Postmoderna. Nova epoha ili zabluda?*, Zagreb: Naprijed, 1988.; (2) "Luce Irigaray: Govoriti nikad nije neutralno ili psihoanaliza filozofije i psihoanalize", u: *Filozofski godišnjak 3*, Beograd, 1990; također recenzije u: *Filozofska istraživanja 3/1981.*; *Republika 7-8*, 1985.; (3) *Pogovor uz: Julia Kristeva, Moći užasa*, Zagreb: Naprijed, 1989.
- Slavoj Žižek, *Sublimni objekt ideologije*, Zagreb: Arkzin, 2002. (odabrana poglavlja)

C. Pomoćna literatura (enciklopedijski priručnici, pregledi):

- "Ideology" (David Bakhurst), u: *A Companion to Epistemology (= CE)*, ed. J. Dancy/E. Sosa, Oxford: Blackwell Publishers, 1992.

- "Ideologie", u: Historisches Wörterbuch der Philosophie (= HWPh), Bd. 4.
- "Sociology of Knowledge" (David Bloor), u: The Routledge Encyclopedia of Philosophy (= REPh), ed. E. Craig; v. također u CE.
- "Gender and Science" (Sandra G. Harding), u. REPh.
- "Feminist epistemology" (Lorraine Code), u: REPh; također u: CE.

Temat III: Epistemologija znanosti

(Teorije racionalnosti, znanstvenosti i istinosnog diskursa)

A. Primarna literatura

- Platon, Sedmo pismo ("Filoz. ekskurs", 340a-345c), Državnik (pogl. 19-23), u: Državnik, Sedmo pismo, Zagreb: Liber, FPN, 1977; Država (knj. VI,15-VII,18); Sofist (osob. 1-3, 28, 38-40) u: Protagora-Sofist, Zagreb: Naprijed, 1975.
- Aristotel, Druga Analitika, u: Organon, Beograd: Kultura, 1970.
- Nikomahova etika (knj. VI), Beograd: Kultura, 1973.
- Francis Bacon, Novi organon, Zagreb: Naprijed, 1986.
- René Descartes, Rasprava o metodi, Zagreb: Matica hrvatska, 1951.
- Giambattista Vico, Načela nove znanosti, Naprijed: Zagreb, 1982.
- Claude-Adrien Helvétius, O duhu, Zagreb: Naprijed, 1978.
- G. W. Leibniz, Izabrani spisi, Zagreb: Naprijed, 1980. (ogledi I-V).
- Immanuel Kant, Kritika čistog uma (Uvod), Zagreb: Matica hrvatska, 1987.
- J. G. Fichte, (1) Osnova cjelokupne nauke o znanosti, Zagreb: Naprijed, 1974.
- (2) O odnosu logike prema filozofiji ili transcendentalna logika, Zagreb: Demetra, 1999.
- G. W. F. Hegel, Znanost logike (§§ 19-83), u: Enciklopedija filozofijskih znanosti, Sarajevo: Veselin Masleša-Svjetlost, 1987.
- F. W. J. Schelling, Sistem transcendentalnog idealizma, Zagreb: Naprijed, 1986.
- John S. Mill, A System of Logic, London: 1846. (osob. 6. knj., "O logici moralnih znanosti").
- Wilhelm Dilthey, Izgradnja istorijskog sveta u duhovnim naukama, Beograd: BIGZ, 1980.
- Edmund Husserl, Kriza evropskih znanosti i transcendentalna fenomenologija. Uvod u fenomenološku filozofiju, Zagreb: Globus, 1990.
- Ernst Cassirer, Fenomenologija saznanja (III. sv., 3. dio), u: Filozofija simboličkih oblika I-III, Novi Sad, 1985.
- Werner Heisenberg, (1) Fizika i filozofija, Zagreb: KruZak, 1997.
- (2) Promjene u osnovama prirodne znanosti. Slika svijeta suvremene fizike, Zagreb: KruZak, 1998.
- Henry Poincaré, Znanost i hipoteza, Zagreb: Globus, 1989..
- Gaston Bachelard, Novi naučni duh, Novi sad-Sremski Karlovci, 1991.
- Ernst Nagel, Struktura nauke. Problemi logike naučnog objašnjenja, Beograd: Nolit, 1974.

- Karl Popper, Logika naučnog otkrića, Beograd: Nolit, 1973.
- Georg H. von Wright, Objašnjenje i razumevanje, Beograd: Nolit, 1975.
- Willard v. O. Quine, "Dvije dogme empirizma", u: Kontekst i značenje, ur. N. Mišćević-M. Potrč, Rijeka: Izd. centar Rijeka, 1987, str. 69-86.
- Thomas Kuhn, Struktura znanstvenih revolucija, Zagreb: Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999.
- Naknadna razmišljanja o paradigmama, u: N. Sesardić (ur.) 1985.
- M. Horkheimer, Kritička teorija I-II, Zagreb: Stvarnost [1982], osob. sv. I: Primjedbe o znanosti i krizi. Uz spor o racionalizmu u suvremenoj filozofiji; sv. II: Najnoviji napad na metafiziku, Tradicionalna i kritička teorija, Društvena funkcija filozofije.
- Karl-Otto Apel, Transformacije filozofije, Sarajevo: Veselin Masleša, 1980. (II. tom, I: Scientistika, hermeneutika, dijalektika)
- Jean-Paul Sartre, "Kritika dijalektičkog uma", u: Žan-Pol Sartre, Egzistencijalizam i marksizam, Beograd: Nolit, 1973.
- Claude Lévi-Strauss, Divlja misao, Beograd: Nolit, 1978. (osob. "Istorija i dijalektika"); također: "Znanstveni kriteriji u društvenim i humanističkim disciplinama", u: Strukturalna antropologija 2, Zagreb: Školska knjiga, 1988.
- Michel Foucault,
- (1) Riječi i stvari, Beograd: Nolit, 1972; (osob. pogl X: Nauke o čovjeku).
- (2) L'archéologie du savoir, Paris: Gallimard 1969 (dio I, VI, VII).
- Jean Piaget, Strukturalizam, Beograd: BIGZ, 1978.

B. Sekundarna literatura (sinteze, zbornici, prikazi, kritike)

- Hans Joachim Krämer, Platonovo utemeljenje metafizike (osobito Dio II i III), Zagreb: Demetra, 1997.
- Thomas A. Szlezák, Čitati Platona, Zagreb: Jesenski i Turk, 2000.
- David Ross, Platonova teorija ideja, Zagreb: KruZak, 1998.
- Jonathan Barnes, Aristotel, Zagreb: KruZak, 1996.
- Gajo Petrović, Suvremena filozofija, Zagreb: Školska knjiga, 1979.
- Neven Sesardić (ur.), Filozofija nauke, Beograd: Nolit, 1985.
- Obrad Savić (ur.), Filozofsko čitanje Frojda, Beograd: 1988. (osob. prilozi K. Poppera, E. Nagela, A. Greenbauma, J. Lacana).
- Filozofija i psihoanaliza (temat), u: Filozofska istraživanja, 10/1984.
- Jürgen Habermas, Saznanje i interes, Beograd: Nolit, 1975., osob. pogl. 10: Samorefleksija kao nauka: Frojdova psihoanalitička kritika smisaonosti (str. 259-294).
- Jean Piaget, Mudrost i zablude filozofije, Beograd: Nolit, 1971. (pogl. II i III, Nauke i filozofija, Lažni ideal nadnaučnog saznanja).

- Epistemologija nauka o čoveku, Beograd: Nolit, 1979.
- Jean Hypolite, Studije o Marxu i Hegelu, Zagreb: Školska knjiga, 1977.
- Hubert L. Dreyfus/Paul Rabinow, Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics, Chicago: The University of Chicago Press, 1982.
- Jacques Derrida, Struktura, znak i igra u diskursu humanističkih nauka, u: Bela mitologija, Novi Sad, 1990.
- Gian Enrico Rusconi, Kritička teorija društva, Zagreb: Stvarnost [1973], osob. "Uvod", pogl. III, VII.
- Lino Veljak, Marksizam i teorija odraza, Zagreb: Naprijed, 1979.

Temat IV: Klasična djela filozofske teorije spoznaje

A. Primarna literatura

- Platon, Teetet, u: Platon, Fileb i Teetet, Zagreb: Naprijed, 1979.
- Država (knj. VI), Zagreb: Fakultet političkih nauka-Liber, 1977.
- Sofist (pogl. 1-16), u: Platon, Protagora-Sofist, Zagreb: Naprijed, 1975.
- Aristotel, O duši (osob. knj. III), Zagreb: Naprijed, 1987; Metafizika I, 1, Zagreb: Globus, 1985.
- Sextus Empiricus, Pironove postavke, u: Filozofska hrestomatija, sv. II, Zagreb: Matica hrvatska, 1978.
- Toma Akvinski, Izbor iz djela I-II, Zagreb: Naprijed, 1990. (sv. I, dio A. Filozofija, psihologija, spoznaja, 1-5, str. 3-246.)
- René Descartes Meditacije o prvoj filozofiji, u: Edmund Husserl, Kartezijanske meditacije, Zagreb: SSO, 1975.
- John Locke, Ogljed o ljudskom razumu, sv. I-II, Beograd: Kultura, 1962. (osob. II. sv., knjiga IV, gl. i-xxi).
- G. W. Leibniz, Novi ogledi o ljudskom razumu, Sarajevo: Veselin Masleša, 1986. (osob. Knjiga IV: O saznanju).
- G. Berkeley, Rasprava o načelima ljudske spoznaje, u: Odabrane filozofske rasprave, Zagreb: KruZak, 1999. (ili: Rasprava o principima ljudskog znanja, Beograd: BIGZ, 1977).
- David Hume, Istraživanje o ljudskom razumu, Zagreb: Naprijed, 1988.
- Immanuel Kant, Kritika čistog uma, Zagreb: MH, 1984. (osob. I. dio: Transcendentalna estetika §§ 1-8; II. dio: Transcendentalna logika, Drugi odsječak (B) (§§ 15-27); Drugi odsječak (A), Treći odsječak (A).
- G. W. F. Hegel, Fenomenologija duha, Naprijed: Zagreb: 1987.
- Arthur Schopenhauer, Svet kao volja i predstava I-II, Beograd: Grafos, 1981-84 (sv. II, pogl. 1-30).
- Nicolai Hartmann, Osnovne crte jedne metafizike spoznaje, Naprijed: Zagreb, 1976.

- Edmund Husserl, Kartezijanske meditacije. Uvod u fenomenologiju, Zagreb: CKD SSO, 1975.
(osob. I i III).
- Bertrand Russell, Ljudsko znanje, njegov obim i granice, Beograd: Nolit, 1961.
- Ludwig Wittgenstein, O izvesnosti, Novi Sad, 1988. - Filozofijska istraživanja, Zagreb: Nakladni zavod Globus, 1998.
- Ernst Cassirer, Fenomenologija saznanja, u: Filozofija simboličkih oblika, sv. III, Novi Sad, 1985.
(1. i 2. dio)
- Martin Heidegger, Prolegomena za povijest pojma vremena, Zagreb: Demetra, 2000., (osob. Treće poglavlje, §§ 18-26).
- A. J. Ayer (A. Ž. Ejer), Problem saznanja, Beograd: Nolit, 1963.
- W. v. Orman Quine, Riječ i predmet, Zagreb: KruZak, 1999. (osob. pogl. 1, 2, 7)
- Donald Davidson, Istraživanja o istini i interpretaciji, Zagreb: Demetra, 2000. (eseji 13-16: Jezik i realnost).

B. Sekundarna literatura (monografije, prikazi, pregledi, zbornici; v- također Dodatak)

- Svest i saznanje. Ogledi iz savremene analitičke filosofije (ur. A. Pavković), Beograd: Nolit, 1980.
- Ernst Cassirer, Descartes, Zagreb: Demetra, 1997.
- Gajo Petrović, Suvremena filozofija, Zagreb: Školska knjiga, 1979.
- Snježana Prijić-Samaržija, Oko i svijet. Teorija percepcije i dilema realizam-antirealizam, Rijeka: Hrvatski kulturni dom, 1995.
- Ivan Macan, Filozofija spoznaje, Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 1997.
- Čuljak, Zvonimir (ur.), Vjerovanje, opravdanje i znanje. Suvremene teorije znanja i epistemičkoga opravdanja, Zagreb: Ibis grafika, 2003.
- J. Greco/E. Sosa (ur.), Epistemologija. Vodič u teorije znanja, hrv. izdanje pr. B. Mikulić, Zagreb: Jesenski i Turk, 2004.

DODATAK

Novija literatura iz spoznajne teorije na stranim jezicima

(antologije tekstova, zbornici radova, pregledi, prikazi)

Napomena

Ovaj popis nije završen; sadrži novije publikacije koje se uglavnom odnose na klasičnu spoznajno-teorijsku tematiku (ovdje obuhvaćenu u Tematu IV).

Studenti su pozvani da i sami pronalaze i predlažu druga i novija djela i da ih obrađuju u dogovoru s nastavnikom. - Korištenje literature na stranim jezicima vrednuje se dodatno kod konačne ocjene na ispitu.

Engleski:

- Epistemology. The Classic Readings, ed. by David E. Cooper, Oxford: Blackwell Publishers, 1999.
- John Greco/Ernest Sosa (eds.), A Guide to Epistemology, The Blackwell Publishers Ltd., 1999.
(hrvatsko izdanje 2004.)
- Roderick M. Chisholm, Theory of Knowledge, Englewood Cliffs N. J.: Prentice-Hall Inc., 1977.
- Jonathan Dancy, Introduction to Contemporary Epistemology, Oxford UK & Cambridge USA: Blackwell, 1985. (hrv. izd. 2001.)
- Andrew Brook/ Robert J. Stainton, Knowledge and Mind. A Philosophical Introduction, Cambridge MA-London: The MIT Press, 2000.
- Michael Williams, Problems of Knowledge. A Critical Introduction to Epistemology, Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Susan Haack, Evidence and Inquiry. Towards Reconstruction in Epistemology, Oxford: Blackwell, 1993. Njemački:
- Erkenntnistheorie. Texte, hrsg. von Hans-Ulrich Baumgarten, Freiburg-München: Verlag Karl Alber, 1999. Alber Texte Bd. 3. (zbirka klasičnih tekstova).
- Gerhard Vollmer, Evolutionäre Erkenntnistheorie, Stuttgart-Leipzig: S. Hirzel Verlag (1975), 7. Aufl. 1998.
- Gottfried Gabriel, Grundprobleme der Erkenntnistheorie. Von Descartes bis Wittgenstein, Paderborn etc.: Schöningh (1993), 2. durchges. Aufl. 1998.
- Alan Musgrave, Alltagswissen, Wissenschaft und Skeptizismus. Eine historische Einführung in die Erkenntnistheorie, Tübingen 1993.
- Hans Lenk, Einführung in die Erkenntnistheorie. Interpretation-Interaktion-Intervention, München: W. Fink, 1998.
- Philosophie der Skepsis (hrsg. von Th. Grundmann und K. Stüber), Paderborn etc.: F. Schöningh, 1996. (zbornik radova o modernom skepticizmu).

Priručnici

- "Epistemology", by W. D. Hamlyn, in: The Encyclopedia of Philosophy (ed. P. Edwards), vol. VI.
- "Epistemology" (Peter D. Klein), in: The Routledge Encyclopedia of Philosophy, ed. E. Craig.
- "Erkennen, Erkenntnis", "Erkenntnistheorie", in: Historisches Wörterbuch der Philosophie, Bd. 2 (D-F), Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1971.
- A Companion to Epistemology, ed. by Jonathan Dancy and Ernest Sosa, The Blackwell Publishers, 1992.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy - dostupno na web-stranici: <http://plato.stanford.edu/entri>

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: predavanja obvezna, seminar izborni

Oblik nastave: predavanja (2 sata tjedno), seminar (2 sata tjedno)

Uvjeti: upisan šesti semestar (studenti filozofije)

Ispit: usmeni, u seminaru pisani referat

Opis predmeta: Pojam ontologije, temeljne orijentacije i antiteze u ontologiji, odnos spram drugih filozofijskih disciplina (uključujući i problematičnost same disciplinarne razdiobe filozofije: tendencije nadmašivanja fragmentarizacije filozofije i uspostavljanja interdisciplinarnosti i u odnosu na druge oblike ljudskog znanja, duhovnosti i misaonosti): bitak (te momenti bitka te pitanje regionalizacije bitka), biće (uključno ontologijsku diferenciju), bit, supstancija, kvantitativno kvalitativno, razum/um, realnost - stvarnost - zbiljnost, identitet/razlika, jedno/mnoštvo, spoznatljivost i istina. Idealizam i realizam. Ontologija i povijesno mišljenje.

Cilj: Studenti viših godina filozofije posredstvom kolegija sistematiziraju pojmovlje relevantno za filozofiju u cjelini, informiraju se o bitnim problemima i kontroverzijama "srži filozofije" i o povijesti problema kao i o stanju diskusije o "vječnim pitanjima" filozofije danas i posredstvom seminara upoznaju bitne ili karakteristične autore i probleme te razvijaju sposobnosti samostalnog filozofijskog mišljenja.

Ispitna literatura:

Aristotel, Metafizika

Leibniz (jedno djelo po izboru)

Kant, Kritika čistog uma

Fichte, Osnove cjelokupne nauke o znanosti

Hegel (jedno djelo po izboru)

jedno djelo iz suvremene filozofije (po izboru)

jedan priručnik iz ontologije (po izboru)

Nositelj predmeta: Prof. dr. Lino Veljak

Naziv predmeta: Povijest filozofije

Naziv kolegija: Seminar iz povijesti filozofije

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 2 semestra

Status: obvezni za II. godinu (izborni za III. i IV. godinu)

Oblik nastave: 2 sata seminara

Uvjeti: položen ispit iz kolegija Povijest filozofije kao uvod u filozofiju

Ispit: seminarski rad

Sadržaj: Seminar od lat. seminarium (semen), rasadnik, «znanice, za doznojno vu navuku odhranjenje Mladenczev» (Jambrešić). Vježbe, monolog, dialog. Različiti putevi osposobljavanja za filozofiranje kroz refleksiju o načinu filozofiranja; «biti i misliti». Filozofijske metode (analitička, sintetička, transcendentalna, dialektička, spekulativna metoda; fenomenologija, hermeneutika, destrukcija, dekonstrukcija, kritika). Filozofiranje kao oslobađanje i mogućnost/ne-mogućnost slobodovanja.

Cilj: Osposobljenje za filozofiranje

Literatura:

I. Kant, Kritika čistoga uma

I. Kant, Kritika praktičkoga uma

I. Kant, Kritika snage suda

Nositelj predmeta: prof. dr. Branko Despot

Naziv predmeta: Logika

Naziv kolegija: Logika

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezni

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: položen ispit iz kolegija Uvod u simboličku logiku

Ispit: pismeni / usmeni

Sadržaj. Izvori moderne logike: tradicionalna i srednjovjekovna logika, algebra logike, logistika, aksiomatika, teorija skupova, metalogika. Formalne teorije: račun predikata prvog i drugog reda, jednakost i relacije ekvivalencije, Peanova aritmetika. Osnove teorije modela: kompletnost, kompaktnost, kategoričnost. Izračunljivost i odlučljivost: algoritmi, Turingovi strojevi, rekurzivne funkcije, Churchov teorem, Goedelov teorem. Proširenja klasične logike: modalne logike. Alternativni pristupi: polivalentne logike, matematički intuicionizam i substrukturalne logike.

Cilj: Pružanje uvida u glavne smjerove razvoja tradicionalne i moderne logike. Omogućivanje praćenja suvremenih rasprava iz logike kao i povezanih filozofskih disciplina poput filozofije matematike, filozofije jezika i filozofije znanosti. Posebni cilj je osposobiti studenta za kompetentnog srednjoškolskog nastavnika logike.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita: Obvezatnu ispitnu literaturu čine dva djela iz skupine I, jedno djelo iz skupine II i tri teksta iz skupine III.

Nositelj predmeta: dr. sc. Goran Švob/ dr. Davor Lauc

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

Simbolička logika

V. Devidé: Matematička logika

D. Hilbert i W. Ackermann: Grundzüge der theoretischen Logik

R. Carnap: Symbolische Logik

J. Bell i M. Machover: A Course in Mathematical Logic

A. Church: Mathematical Logic

S.C. Kleene: Introduction to Mathematics

Smullyan: First order logic

J. Barwise, J. Etchemendy: Language, Proof and Logic

D. Gabbay. Guenther, F. (ur) Handbook of Philosophical Logic.

Povijest logike

A.N. Prior: Historija logike
W. i M. Kneale: The Development of Logic
I. Bochenski: Formale Logik
Filozofsko-logičke rasprave
Aristotel: Organon
G. Frege: Osnove aritmetike i drugi spisi
B. Russell: Logic and Knowledge
L. Wittgenstein: Tractatus logico-philosophicus
J. Van Heijenoort (ur.): From Frege to Goedel
W.V.O. Quine: From a Logical Point of View
K.R. Popper: Logika naučnog otkrića
E. Nagel: Struktura nauke
R. Carnap: Meaning and Necessity
A. Tarski: Logic, Semantics, Metamathematics
M. Dummet: Elements of Intuitionism

Naziv predmeta: Socijalna filozofija

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: predavanje: 1 semestar 4 sata tjedno; seminar: 1 semestar, 2 sata tjedno

Status: obavezan (predavanja) i izborni (seminar)

Oblik nastave: predavanja 1 semestar 4 sata tjedno, 2 jednosemestralna seminara, 2 sata tjedno

Uvjeti: upisan 3. semestar

Ispiti: usmeni; seminari: seminarski rad

Opis: Teza da su ljudi, u svojim egzistencijama, upućeni jedni na druge i međusobno ovisni javlja se u brojnim filozofijskim koncepcijama, posebice novovjekim. Socijalna filozofija je usmjerena na razmatranje pretpostavki i konsekvencija društva, specifično određenje tog pojma i njegovo razlikovanje od države, kako se ono nagoviješta u Hobbesa, provodi kod kasnijih kontraktualista, prije svega engleskih i francuskih prosvjetitelja, te u raznim filozofemima razvija do danas.

Prirodno-pravna tradicija, kontraktualizam: socijalno-filozofijske konsekvencije pojma ljudske prirode i prirodnog zakona; povijest počiva na kolektivnom ljudskom djelovanju; sloboda poimana kao društvena kategorija; znanstveno-tehnička civilizacija; društvo i država; jezik i društvo; psiha i društvo.

Cilj: Cilj nastave socijalne filozofije je uvesti studente u pretpostavke i konsekvencije modernog razumijevanja društva odnosno čovjeka kao društvenog bića. Taj se cilj ostvaruje predavanjima iz odabranih poglavlja socijalne filozofije te odgovarajućim seminarskim oblicima nastave (čitanje i analiza tekstova, podnošenje pismenih seminarskih radova).

Nastava socijalne filozofije namijenjena je studentima filozofije kao i onima koji odaberu taj predmet kao izborni.

Popis ispitne literature

Obvezno

A) Izbor iz radova mislilaca u kojima se promišlja pojam društva, prvenstveno J. Locke, D. Hume, B. de Spinoze, Ch.L.S. de Montesquieua, J.J. Rousseau, I. Kanta, J.G. Fichte, G.W.F. Hegel, L. Feuerbacha, K. Marxa, J. Benthama, J.S. Milla, M. Webera

B) Izbor iz djela (barem tri knjige) najmanje triju suvremenih autora koji se filozofijski bave problematikom društva - npr. Th.W. Adorna, H. Arendt, M. Foucaulta, H.G. Gadamera, J. Habermasa, M. Horkheimera, A. MacIntyre, J. Maritaina, H. Marcuse, M. Merleau-Pontya, L. Mumforda, K. Poppera, J. Rawlsa, R. Rortya, Ch. Taylora, Michaela Walzera...

Nositelj kolegija: prof. dr. Gvozden Flego

Naziv predmeta: Estetika

Naziv kolegija: prema najavi za svaku godinu

ECTS: 5 bodova (predavanja) ; 5 bodova (seminar izborni)

Jezik: hrvatski

Trajanje : 1 semestar, 4 sata tjedno

Status: predavanja obvezna, seminari izborni

Oblik nastave: predavanja; seminar

Uvjeti: upisan treći semestar

Ispit: usmeni ispit nakon predavanja; pismeni rad u seminaru

Sadržaj: Obavezna predavanja omogućuju studentima svladavanje osnove discipline, klasičnih djela Platona, Aristotela, Kanta, Schellinga, Hegela, estetike 20.stoljeća, povijesti sistema oblikovanja autonomne umjetnosti i njegove razgradnje, diferencijacije u pojmovima umjetnosti i lijepoga, funkcije umjetnosti unutar različitih kultura.

Cilj: Svladati estetičku terminologiju i upoznati povijest filozofske refleksije o umjetnosti i lijepome. Seminari produbljuju pojedine aspekte ovih problema.

Obvezna literatura

Platon, *Država, Ion, Gozba, Fedar* (2)

Aristotel, *O pjesničkom umijeću*

Kant, *Kritika moći suđenja*

Schelling, *Filozofija umjetnosti* ili Hegel, *Estetika I*

Heidegger, *O biti umjetnosti* ili W.Benjamin, *Estetički ogledi*

Croce, *Estetika* ili N.Hartmann, *Estetika* ili T.W.Adorno *Estetička teorija*

A.C.Danto, *Preobražaj svakidašnjeg*

Dodatna literatura

D.Hume, *O mjerilu ukusa*

S.Kierkegaard, *Ili-ili*

F.Nietzsche, *Rođenje tragedije,*

H.G.Gadamer, *Istina i metoda*

G.Lukacs, *Duša i oblici*

H.Marcuse, *Estetički ogledi*

E.Bloch, *O umjetnosti*

I.Focht(ur.) *Suvremena filozofija glazbe*

D.Grlić, *Estetika I-IV*

Oxford Reader : *Aesthetics* (ed.Feagin&Maynard)

N.Čačinovič, *Estetika*

Theorien der Kunst (hrsg.D.Heinrich,W.Iser)

Nositelj predmeta: Prof. dr. Nadežda Čačinovič/ Doc. dr. Gordana Škorić

IZBORNI PREDMETI ZA VIŠE GODINE

(napomena: izborni seminari iz obaveznih predmeta navedeni su u opisu obaveznog predmeta; seminari iz izbornih predmeta također su dio opisa predmeta; izdvojeni su seminari koji se ne mijenjaju)

Naziv predmeta: Filozofija kulture

ECTS: 5 bodova

Jezik : hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave : 2 sata predavanja, 2 seminara

Uvjeti: treći semestar

Sadržaj: Kolegij daje pregled filozofskih teorija kulture i pojmovnu osnovu za rad na interdisciplinarnim područjima (vizualni studiji, kulturalni studiji). Određuju se pojmovni parovi kultura/civilizacija, kultura/priroda, kultura/društvo. Određuje se uloga materijalnih prenosnika kulture (mediologija).

Cilj: Stjecanje znanja potrebno za shvaćanje problema kulturnog identiteta i multikulturalnosti.

Obvezatna literatura

Ernst Cassirer, *Ogled o čovjeku*

Georg Simmel, *Kontrapunkti kulture*

Horkheimer/Adorno, *Dijalektika prosvjetiteljstva*

Claude Levi-Strauss, *Divlja misao*

Edward Said, *Orijentalizam*

Terry Eagleton, *Ideja kulture*

Dodatna literatura

P. Bourdieu, *La distinction*

Norbert Elias, *Proces civilizacije*

Michel de Certeau, *Invencija svakodnevice*

Ž. Puhovski, *Kontekst kulture*

Jean-Pierre Vernant, *Lukava inteligencija u starih Grka*

Nositelj kolegija: Prof. dr. Nadežda Čačinović/Doc. dr. Gordana Škorić

Naziv predmeta: Bioetika

Naziv kolegija: Bioetika

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: predavanja (2 sata tjedno) i seminar (2 sata tjedno)

Uvjeti: nema uvjeta

Ispit: usmeni ispit (nakon napisanog seminarskog rada)

Opis predmeta: Sadržaj predmeta treba obraditi kroz šest tematskih krugova: 1.. Nastanak bioetike; 2. Razvojne faze bioetike; 3. Metodološka posebnost i narav bioetike; 4. Predmetno područje bioetike; 5. Bioetička institucionalizacija i edukacija; 6. Bio etika i filozofija. Predavanja se kombiniraju sa seminarima u kojima se pojedini bioetički problemi obrađuju u seminarskim izlaganjima i diskusijama, na temelju izabranih tekstova, te u okviru radionica fokusiranih na određene ilustrativne i paradigmatičke slučajeve (case studies).

Cilj: Cilj je predmeta upoznati studente s interdisciplinarnim i pluriperspektivnim pristupom moralnim pitanjima što proizlaze iz znanstveno-tehnološkog napredovanja suvremene civilizacije, a fokusiraju se u kategoriji života u njegovoj cjelovitosti, te osposobiti studente za samostalno argumentiranje i orijentaciju u ključnim dilemama suvremenog čovječanstva.

Nositelj kolegija: Prof. dr. Ante Čović/ asist. Hrvoje Jurić

BIOETIKA

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

- A. Čović: *Etika i bioetika*
- T. Matulić: *Bioetika*
- P. Singer: *Praktična etika*
- I. Šegota: *Nova medicinska etika (Bioetika)*

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

- I. Cifrić (ur.): *Bioetika i ekologija*
- I. Cifrić (ur.): *Bioetika. Etička iskušenja znanosti i društva*
- A. Čović (ur.): *Izazovi bioetike*
- R. P. Craig / C. L. Middleton / L. J. O'Connell: *Etički komiteti*
- *Evangelium vitae (Evanđelje života), Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života*

- V. Hösle: *Filozofija ekološke krize*
- H. Jonas: *Princip odgovornost*
- K. Pavelić / D. Polšek (ur.): *Društveni značaj genske tehnologije*
- S. Prijić (ur.): *Pobačaj – za i protiv*
- J. Rifkin, *Biotehnoško stoljeće*
- P. Singer: *Oslobođen*

Naziv predmeta: Logika

Naziv kolegija: Seminar logike

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 4 sata seminara

Uvjeti: položen ispit iz kolegija Uvod u simboličku logiku

Ispit: seminarski rad

Sadržaj. Odabrane teme suvremene simboličke i filozofske logike poput: teorija izračunljivosti, Gödelov teorem nepotpunosti, teorija dokaza, teorija tipova i logike višeg reda, Frege i moderna logika, Wittgenstein i suvremena logika, logika i filozofija jezika, neklasične logike, modalna logika.

Cilj: Pružanje uvida u odabrana područja moderne logike. Omogućivanje praćenja suvremenih rasprava iz logike kao i povezanih filozofskih disciplina poput filozofije matematike, filozofije jezika i filozofije znanosti.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita: Odabrana djela ovisno o temi seminara.

Nositelj kolegija: Prof. dr. Goran Švob/ Dr. sc. Davor Lauc

Naziv predmeta: Filozofija jezika

Naziv kolegija:

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: Nema posebnih uvjeta

Ispit: usmeni / seminarski rad

Sadržaj: Početak suvremene filozofije jezika s Fregeom. Filozofija jezika i teorija značenja.

Fregeovo razlikovanje smisla i značenja. Russellova teorija deskripcije. Teorija logičkih tipova.

Semantička teorija istine Tarskog. Logička istina i analitičnost. Rani i kasni Wittgenstein. Filozofija običnog jezika. Teorije jezičkih činova. Pojam postupanja u skladu s pravilom. Quineova doktrina o radikalnom prijevodu. Davidsonova teorija značenja. Kauzalna teorija označavanja. Modalnosti i esencijalizam.

Cilj: Cilj je upoznavanje studenta s osnovnim problemima i smjerovima u filozofiji jezika, osobito u njezinim novijim oblicima unutar analitičke tradicije. Student se treba osposobiti za aktivno praćenje suvremenih diskusija iz filozofije jezika i povezanih područja.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

1. G. Frege: "O smislu i značenju", "Funkcija i pojam", "O pojmu i predmetu", "Misao"
2. L. Wittgenstein: Tractatus Logico-Philosophicus, Filozofska istraživanja
3. W.V.O. Quine: Riječ i predmet
4. D. Davidson: Istraživanja o istini i interpretaciji
5. S. Kripke: Imenovanje i nužnost

Literatura koja se preporučuje kao dopunska

1. B. Russell: "On Denoting", An Inquiry into Meaning and Truth
2. L. Linsky (ur.): Semantics and the Philosophy of Language
3. P.F. Strawson: Logico-Linguistic Papers, (ur.): Philosophical Logic
4. J.L. Austin: Philosophical Papers, How to do Things with Words
5. P. Grice: Studies in the Ways of Words
6. J. Searle: Speech Acts
7. M. Dummett: Truth and Other Enigmas, The Seas of Language
8. B. Hale, C. Wright (ur.): A Companion to the Philosophy of Language
9. H. Ineichen: Einstellungssätze
10. K. Taylor: Truth and Meaning
11. E. Mackenzie: Introduction to Linguistic Philosophy
12. M. Devitt, K. Sterelny: Language and Reality

13. F.v. Kutschera: Sprachphilosophie

14. A. Newen, E.v. Savigny: Einführung in die Analytische Philosophie

15. W. Lycan. Philosophy of Language

Nositelj predmeta: Prof. dr. Goran Švob

Naziv predmeta: Hrvatska filozofija

Kolegij: Hrvatska filozofija

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar 4 sata tjedno

Status: izborni

Oblik nastave: izborna predavanja, izborni seminari

Uvjeti: -

Ispit: usmeni, seminar: seminarski rad

Opis: Uvid u korpus filozofske baštine u Hrvata u humanizma i renesanse, filozofska djela, struja mišljenja, vidova i orijentacija, te ukazuje na udio hrvatske filozofije u filozofskoj, ali i općekulturnoj i duhovnoj povijesti europskog mišljenja. U seminarskom radu, kroz odabir nekoliko tematskih cjelina upoznaje se sa značajnim djelima hrvatskih filozofa, potiče na samostalno mišljenje i tumačenje izvornih tekstova.

Cilj: Pružiti pregled, analizu, tumačenje i vrednovanje domaće filozofske misli, povijesno-kritički, doksografski i metodološko-interpretativno ukazati i objasniti njene izvore, uključenost i sudjelovanje u tokovima europske filozofije, njihovu međuzavisnost, omogućiti spoznaju mjesta i značenja hrvatske filozofije spomenutog razdoblja u europskom misaonom dijalogu.

Nositelj kolegija: Prof. dr. Ljerka Schiffler

I. OBVEZATNA ISPITNA LITERATURA:

1. F. Marković: Filozofijske struke pisci hrvatskog roda s onkraj Velebita u stoljećih XV. do XVIII. (U: "Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine", 1-2, 1975., str. 255-279.)
2. K. Krstić: Počeci filozofije u Hrvatskoj (U: "Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine", 1-2, 1975, str.15.)
3. Lj. Schiffler: Ideja enciklopedizma i filozofijsko mišljenje, Zagreb, 1989. (str. 73-140.)
4. I. Čehok: Mala povijest hrvatske filozofije (U: J. Hirschberger: Mala povijest filozofije, Zagreb, 1995.)
5. F. Zenko: Starija hrvatska filozofija, Hrestomatija filozofije, sv. 9, Zagreb, 1997.
6. F. Zenko: Novija hrvatska filozofija, Hrestomatija, sv.10, Zagreb,1995.
7. ... Hrvatska filozofija, Hrvatski studiji, Zagreb, 2001.

II. IZBORNA: (obvezno izabrati dva naslova)

a) Opći prikazi:

1. S. Zimmermann: Filozofija u Hrvatskoj, zastupano po svećeničkom staležu - kroz tisuću godina,
Zagreb, 1929.
2. S. Zimmermann: Historijski razvitak filozofije u Hrvatskoj, "Hrvatska bogoslovska akademija",
br.1, Zagreb, 1929.
3. N. Vanino: Povijest filozofske nastave u isusovačkoj akademiji u Zagrebu 1638-1773, "Život",
X, 1929.
4. A. Bazala: Filozofijska težnja u duhovnom životu Hrvatske od pada apsolutizma ovamo,
"Obzor",
Zagreb, 1936.
5. A. Bazala: O ideji nacionalne filozofije, "Alma mater Croatica", Zagreb, 1938.
6. A. Mužinić: Filozofija u Hrvata 1918-1938, "Učitelj", 15, 55, br. 3-4, Beograd, 1939.
7. J. Harapin: Razvitak filozofije u Hrvata, 1943.
8. K. Krstić: Filozofija u Hrvatskoj, "Hrvatska znanost", XV, 1943.
9. I. Ostojić: Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima, I, II, Split, 1963, 1964.
10. ... "Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine", 1-53-54, 1975-2001.
11. Lj. Schiffler: Iz hrvatske filozofske baštine, Zagreb, 1980.
12. Zbornik radova 4. simpozija iz povijesti znanosti, prirodnih znanosti i njihove primjene kod
Hrvata u srednjem vijeku, Zagreb, 1983.
13. Z. Posavec: Estetika u Hrvata, Zagreb, 1986.
14. Lj. Schiffler: Estetički problemi renesanse, "Dometi", 1, 1986 (str. 5-52)
15. ...Croatica. In Oesterreich gedruckte Kroatische Buecher des 16. bis 18. Jahrhunderts,
Oestereichische Nationalbibliothek, 1991.
16. Ž. Dadić: Egzaktne znanosti hrvatskoga srednjovjekovlja, Zagreb, 1991.
17. Z. Posavec: Novija hrvatska estetika. Studije i eseji, Zagreb, 1991.
18. ... Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti, Zbornik iz 1968, Zagreb, 1992.
19. Lj. Schiffler: Humanizam bez granica. Hrvatska filozofija u europskom obzoru, Zagreb, 1992.
20. Z. Posavec: Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije,
Zagreb, 1993.
21. Ž. Dadić: Hrvati i egzaktne znanosti u osvit novovjekovlja, Zagreb, 1994.
22. ... Hrvatski biografski leksikon, sv. 1-4.
23. Jugoslaviae scriptores latini recentioris aetatis, T.1., JAZU, Zagreb, 1968., T. 2. 1971.
(prir. Š. Jurić i Z. Herkov)

b) Izvorna djela:

1. R. Bošković: Teorija prirodne filozofije, Zagreb, 1974.
2. F. Petrić: Sretan grad, Zagreb, 1975.
3. F. Petrić: Nova sveopća filozofija, Zagreb, 1979.
4. B. Kotruljević: O trgovini i savršenom trgovcu, Dubrovnik, 1989.
5. F. Grisogono Bartolčić: Rasprave o načinu dijagnosticiranja u kolegiju prognoziranja i liječenja groznica kao i o ljudskoj sreći i napokon o morskoj plimi i oseci netom objavljene godine 1528, Rasprave i građa za povijest znanosti, knj. 6., Zagreb, 1990.
6. Herman Dalmatin: Rasprava o bitima, Istra kroz stoljeća, X. kolo, knjiga 55., 2.sv., Pula, 1990.
7. M. Marulić: Latinska manja djela, Split, 1992.
8. M. Vlačić Ilirik: O načinu razumijevanja Svetoga pisma, Zagreb, 1993.
9. M. Vlačić Ilirik: Paralipomena dialectices (pr. J. Talanga i F. Grgić), Zagreb, 1994.
10. N. Gučetić: Dijalog o ljepoti i ljubavi, Most, Zagreb, 1995.
11. N. Gučetić: Upravljanje obitelji, Zagreb, 1998.

c) Sekundarna literatura:

1. Zbornik M. Marulića, 1450-1950, Zagreb, 1950 (str. 19-27, 63-93, 101-132)
2. K. Krstić: Marko Marulić - The Author of the Term "Psychology", Acta Instituti psychologici Universitatis zagrebiensis, 35-48, 1964, str. 7-15.
3. M. Brida: Benedikt Benković, Beograd, 1967.
4. Zbornik radova o Federiku Grisogonu, zadarskom učenjaku (1472-1538), Zadar, 1974.
5. A. Bazala: Filozofijski portret Franje Markovića, Zagreb, 1974.
6. M. Brida: Pavao Vuk-Pavlović: čovjek i djelo, Zagreb, 1974.
7. B. Despot: Filozofiranje Vladimira Dvornikovića, Zagreb, 1975.
8. H. Festini: Život i djelo Splićanina Jurja Politea, Zagreb, 1977.
9. Lj. Schiffler: Nikola V. Gučetić, Zagreb, 1977.
10. E. Banić-Pajnić: Antun Medo - dubrovački filozof šesnaestog stoljeća, Zagreb, 1980.
11. Lj. Schiffler: Miho Monaldi, ličnost i djelo, Zagreb, 1984.
12. D. Barbarić: Filozofija Andrije Dorotića, Zagreb, 1987.
13. M. Girardi Karšulin: Filozofska misao Frane Petrića, Zagreb, 1988.
14. M. Brida: Traženja, Zagreb, 1989.
15. S. Kراسić: Ivan Dominik Stratiko, Split, 1991.
16. I. Kordić: Hermeneutika Matije Vlačića Ilirika, Zagreb, 1992.
17. M. Girardi Karšulin: Hrvatski renesansi aristotelizam, Zagreb, 1993.

18. M. Josipović: Filozofijska misao Georgiusa Raguseisa, Zagreb, 1993.
19. E. Banić-Pajnić: Magnum miraculum - homo = Veliko čudo - čovjek, Zagreb, 1995.
20. Dubrovčanin B. Kotruljević: Hrvatski i svjetski ekonomisti XV.st., Zagreb, 1996.
21. K. Čvrljak: Kršćanska etika Fausta Vrančića kao filozofija života, Zagreb, 1996.
22. Z. Posavec: Arnold kao estetičar u okviru kontroverza Moderne, Zagreb, 1996.
23. Lj. Schiffler: Etičko-humanistička misao B. Kotruljevića, U:"Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine", 43-44, 1996.
24. Lj. Schiffler: Frane Petrić - Franciscus Patricius: od škole mišljenja do slobode mišljenja, Zagreb, 1997.

26. N.V. Gučetić: O ustroju država, Zagreb, 2000.
27. F. Petrić: Izabrani politički spisi, Zagreb, 1998.
28. I. Polikarp Severitan: Monoregija, 1998
29. ... Hrvatska filozofija : studije i odabrani tekstovi / prir. M. Šišak, "Scopus", Zagreb, 2001.
30. ... Život i djelo Stjepana Zimmermanna : zbornik radova, HAZU ; KBF, Zagreb, 2002.
31. ...Pavao Vuk-Pavlović - život i djelo : zbornik radova , HAZU ; Institut za filoz., Zagreb, 2003.

Naziv predmeta: Metafizika

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: predavanja izborna, seminar izborni

Oblik nastave: predavanja (2 sata tjedno), seminar (2 sata tjedno)

Uvjeti: upisan peti semestar (studenti filozofije)

Ispit: pisani test, u seminaru pisani referat

Opis predmeta: Osnovni pojmovi ontologije i metafizike, geneza i razvitak pojmova, antiteze monizma i dualizma, bitni metafizičari prošlosti (Elejci, Platon, Aristotel, Augustin, Toma Akvinski, Descartes, Spinoza, Leibniz), njihova suvremenost i aktualnost, glavni pravci njihove interpretacije i recepcije u suvremenoj filozofiji, interpretacijski sporovi i kriteriji njihova prosuđivanja. Pokušaj odgovora na pitanje: Zašto su antimetafizičke pozicije najčešće po svojoj naravi i same oblici metafizike? Pregled argumentacije protuslovnih odgovora na pitanje: Je li uopće moguća filozofija bez metafizike?

Cilj: Studenti/ice viših godina na sustavni se način uvode u problematiku teorijske filozofije, ovladavaju temeljnom pojmovnom aparaturom klasične i suvremene metafizike, stječu bazični uvod u povijest filozofije, te se tako osposobljavaju za praćenje kolegija ontologije.

Ispitna literatura:

Aristotel, Metafizika,

Descartes, Meditacije o prvoj filozofiji

Spinoza, Etika

Nositelj kolegija: Prof. dr. Lino Veljak

Naziv predmeta: Filozofija povijesti

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: predavanja (2 sata tjedno), seminar (2 sata tjedno)

Uvjeti: upisan 4. semestar (studenti filozofije), upisan 3. semestar (studenti drugih smjerova)

Ispit: usmeni (predavanja), pisani referat (seminar)

Opis predmeta: Pojam povijesti (razlike povijest/historija/historiografija, terminologijske kontroverzije, višeznačnosti i njihovo razjašnjavanje). Geneze filozofijskog promišljanja povijesti. Počeci i razvitak filozofije povijesti.

Geneza i razvitak pojmova filozofije povijesti (razlike povijest/historija/historiografija, terminologijske kontroverzije, višeznačnosti i njihovo razjašnjavanje). Geneze filozofijskog promišljanja povijesti. Počeci i razvitak filozofije povijesti. Ciklička i progresistička teorija povijesti. Filozofija povijesti i povijesno mišljenje. Minervina sova i mišljenje budućnosti. Antiteze i antinomije povijesti. Prošlost - suvremenost - modernost. Upitnost sintagme "povijest - učiteljica života". Kraj povijesti. Teologija i utopija. Transcendencija, imanencija i sekularizacija. Filozofija povijesti i povijesne znanosti Odnos filozofije povijesti spram cjeline filozofije i spram društvenih/duhovnih znanosti.

Cilj: Studenti se u sustavnom i problematskom obliku informiraju o temeljnim problemima filozofije povijesti i relevantnim orijentacijama filozofijskog pristupa povijesti, te potiču na samostalan istraživački rad i promišljanje problematike, kao i na interdisciplinarni i multidisciplinarni pristup temama filozofije povijesti.

Ispitna literatura:

Aurelije Augustin, Država Božja

Vico, Načela nove znanosti

Kant, Um i sloboda

Hegel, Filozofija povijesti

Condorcet, Nacrt povijesnog prikaza napretka ljudskog duha

Comte, Kurs pozitivne filozofije

Marx/Engels, Rani radovi

Makanec, Uvod u filosofiju povijesti

Bloch, Duh utopije

Sutlić, Uvod u povijesno mišljenje

Kangrga, Praksa-vrijeme-svijet

(tri djela s ovog popisa u dogovoru s nastavnikom)

Nositelj predmeta: Prof. dr. Lino Veljak

Naziv predmeta: Filozofska antropologija

Naziv kolegija: Temeljni tekstovi filozofske antropologije (seminari)

ECTS: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar

Status: obvezni za studente filozofije 2 sata, a izborni u slijedećim semestrima

Oblik nastave: 2 sata seminara tjedno

Uvjeti: upisan treći semestar za studente filozofije ili pročitan određeni tekst za one koji to nisu

Ispit: referati ili kolokvij

Sadržaj: Kantova filozofija i antropologija; Hegelova filozofija duha i antropologija; Marxova antropologija i koncepcija povijesti; Nietzscheov nadčovjek; život, duh i kozmos u Schelera; ekscentrična pozicionalnost i *conditio humana* u Plessnera; filozofija simboličkih formi i antropologija u Cassirera; čovjekova priroda i institucije u Gehlena, kritička teorija, fenomenologija i hermeneutika i antropologija i drugo. Obrada ovih tema zamišljena je kao niz, čiji se svaki dio istražuje i tematizira produbljeno, ali uvijek s jasnom relacijom spram temeljnih pojmova i temeljnih problema filozofske antropologije.

Cilj: Analizom klasičnih i suvremenih temeljnih tekstova filozofije i filozofske antropologije i diskusijom o njihovim metodološkim, terminološkim i teorijskim aspektima, pokazati pripremu filozofske antropologije i njenu konstituciju, njene temeljne pojmove, njen odnos spram posebnostanstvenih antropologija, spram drugih disciplina filozofije (spram etike, estetike, ontologije i spoznajne teorije, spram političke i socijalne filozofije i dr.). Na taj način stječu se potrebna znanja i postiže sposobnost filozofske analize teksta, argumentirane rasprave i kompetentne diskusije kao uvjeta filozofskog mišljenja.

Nositelji kolegija: Prof.dr.Hotimir Burger i asist .Mladen Planinc

Naziv predmeta: Filozofska antropologija

Naziv kolegija: Antropologija i hermeneutika

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata predavanja i 2 sata seminara na tjedan (2+2)

Uvjeti: Kolegij mogu upisati studenti filozofije (nakon odslušane Filozofske antropologije) i studenti antropologije nakon položene prve godine studija.

Ispit: Studenti su obvezni redovito pohađati nastavu, sudjelovati u seminarskim raspravama, napisati ili usmeno izložiti kraće seminarske radove, te položiti usmeni ispit.

Sadržaj: Uvodni pregled razvoja hermeneutike. Fenomenologija i hermeneutika kao metode razumijevanja problematike čovjeka. Utjecaj filozofije života na hermeneutiku i antropologiju (Dilthey). Središnji dio kolegija čini elaboracija i kritika Heideggerove, Plessnerove i Gadamerove filozofije s posebnim osvrtom na probleme filozofske antropologije i hermeneutike. Heideggerova hermeneutika tubitka: egzistencijali i kategorije, autentična i neautentična egzistencija, vremenost i konačnost tubitka, briga, smrt, problem subjekta. Heideggerova kritika ideje antropologije. Konstituiranje hermeneutike kao filozofske antropologije u Plessnera: čovjek i stupnjevi organskog, pozicionalnost ekscentrične forme, antropološki zakoni. Povijesnost razumijevanja, jezik i hermeneutičko iskustvo (Gadamer). Zaokruživanje problematike suvremenim teorijama (Habermas, Apel, Ricoeur). Tumačenje Drugoga sa stajališta filozofske i kulturne antropologije. Granice razumijevanja i problem čovjekova određenja.

Cilj: Sistematizacija i produbljivanje znanja o filozofiji čovjeka. Upoznavanje studenata sa suvremenim filozofskim diskusijama na temu čovjeka (interdisciplinarni pristup). Razvijanje vještina uočavanja i kritičkog formuliranja problema. Poticanje na verbalnu vještinu uobličavanja i izražavanja misli kroz rasprave, dijalog i usmeno izlaganje studenata. Razvijanje kompetencije filozofskog mišljenja i aktivnog sudjelovanja u filozofskom životu (metodička i stručna kompetencija).

Ispitna literatura:

Dilthey, Izgradnja povijesnog svijeta u duhovnim znanostima

Heidegger, Bitak i vrijeme

Plessner, Stupnjevi organskog i čovjek

Gadamer, Istina i metoda

Dopunska literatura:

Schleiermacher, Hermeneutika

Dilthey, Die Entstehung der Hermeneutik

Heidegger, Kraj filozofije i zadaća mišljenja (zbornik tekstova)

Heidegger, Kant i problem metafizike

Heidegger, Unterwegs zur Sprache

Apel, Transformacija filozofije

Habermas, «Der Universalitätsanspruch der Hermeneutik» u: Kultur und Kritik

Habermas, Theorie des kommunikativen Handelns

Ricoeur, Le conflit des interprétations

Ricoeur, Živa metafora

Gadamer, Hörmann, Eggers, Učenje i razumijevanje govora

Gadamer, Čitanka (zbornik tekstova)

Frank, Kazivo i nekazivo

Derrida, Marges de la philosophie

Lévinas, Smrt i vrijeme

Husserl, Kriza europskih znanosti i transcendentalna fenomenologija

Fink, Osnovni fenomeni ljudskog postojanja

Merleau-Ponty, Fenomenologija percepcije

Marcus – Fischer, Antropologija kao kritika kulture

Grondin, Smisao za hermeneutiku

Hufnagel, Uvod u hermeneutiku

Burger, Subjekt i subjektivnost

Nositelji kolegija: Prof. dr. Hotimir Burger/ Mladen Planinc, asist.

Naziv predmeta: Filozofija prava

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: -

Ispit: usmeni

Cilj: Osnovne teme historije i aktualnoga pogona filozofije prava određuju i sadržaj predmeta. Pojam prava u svojoj raznolikosti njegovih značenja u središtu je interesa filozofije prava; njegovo je razumijevanje određeno kako poimanjem prava kao društvene ustanove, tako i njegovim vezivanjem uz preddruštvena, izvorna, prirodna prava pojedinaca (čovjeka i državljanina), kolektiva (različito formiranih društvenih skupina), ali i čovječanstva u cjelini.

Sadržaj: Kolegiji u okviru ovoga predmeta bave se, s jedne strane, historijski formiranim filozofijsko-pravnim doktrinama (od rimskoga razdoblja do naših dana), a, s druge strane, filozofijskom interpretacijom ključnih kategorija pravne teorije i prakse (privatno i javno pravo, osoba, vlasništvo, ugovor, kazna, proces, nasljeđivanje, krivično pravo, pravna država/vladavina prava, ustavno pravo, međunarodno pravo, pravo rata, itd.). Pritom se polazi od analize norme, njezinih jezičkih i logičkih osobina, te od tipova pravne argumentacije. U raščlambi pravnih sustava polazi se od temeljnih vrijednosti što ih oni promiču, odnosa običaja i prava, etike i prava, politike (posebice: moći) i prava, religije i prava, te društvenoga konteksta i pravnoga sustava. Unutar ovih analiza temeljni pravci filozofije prava (od prirodnoga prava do pravnoga pozitivizma), kao i suvremene postpozitivističke, lingvističke, komunikacijske i druge teorije igraju važnu ulogu.

Nositelj predmeta: Prof. dr. Žarko Puhovski

Spisak literature:

a) obvezna

Hayek F. v., *Politički ideal vladavine prava*

Matulović M., *Ljudska prava*

Neuman F., *Demokratska i autoritarna država*

Tadić Lj., *Filozofija prava*

Visković N., *Jezik prava*

b) izborna

Beccaria C., *O zločinima i kaznama*

Bačić A., *Ustav i ustavna diktatura*

Bloch E., *Prirodno pravo i ljudsko dostojanstvo*

Gaj, *Institucije*

Naziv kolegija: Suvremena estetika (izborni predmet)

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1semestar

Status: izborni

Oblik nastave: predavanje

Uvjeti: treći semestar

Ispiti: usmeni

Sadržaj:

Izborna su predavanja namijenjena studentima s posebnim interesom za estetiku. Teme i obvezatna literatura zasnivaju se na problemima refleksije o umjetnosti i lijepome 20.stoljeća i na uspostavljanju dijaloga s teorijom književnosti, likovnih i glazbenih umjetnosti odnosno audiovizualnih medija.

Cilj: Suvereno snalaženje u suvremenom teorijskom krajoliku

Obvezna literatura

R.Bubner, *Estetsko iskustvo*

E.Grassi, *Moć mašte*

R.Barthes, *Carstvo znakova*

C.Jencks (ur.) *Vizualna kultura*

A.C.Danto, *Preobražaj svakidašnjega*

P.Virilio, *Brzina oslobađanja*

Dodatna literatura

W. Welsch, *Aesthetisches Denken*

G.Dorfles, *Kič*

N.Goodman, *Jezici umjetnosti*

R.Lachmann *Phantasia, Memoria, Rhetorica*

D.Pejović (ur.) *Nova filozofija umjetnosti*

Nositelji predmeta: Prof. dr. Nadežda Čačinovič/ Doc. dr. Gordana Škorić

Naziv predmeta: Filozofija roda

ETCS: bodovi: 3

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 1 sat predavanja + 1 sat seminara

Uvjeti:-

Ispit: pismeni rad

Sadržaj: Kolegij analizira pitanje da li je filozofija, povijesno ili aktualno, rodno pristrana i što su razlozi asimetričnog sudjelovanja žena kako u filozofiji tako i u većini nama poznatih kultura i civilizacija

Cilj: Kompetencija koja se dobija je mogućnost utemeljenog odgovora na spomenute probleme.

Osnovna literatura :

Simone de Beauvoir, *Drugi spol*

Judith Butler, *Nevolja s rodom*

Janet Radcliffe Richards, *The Sceptical Feminist*

zbornik Oxford Readings in Feminism, ed. Genevieve Lloyd:

Feminism and History of Philosophy

Dodatna literatura

Carol Pateman, *Spolni ugovor*

Michele Le Doeuff, *L'Imaginaire philosophique*

Women Philosophers (ed. Mary Warnock)

John Stuart Mill, *Podređenost žena*

Nositelj kolegija: Prof. dr. Nadežda Čačinović/ Doc. dr. Gordana Škorić

Naziv predmeta: Filozofija znanosti

Naziv kolegija: Filozofija znanosti

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 4 sata predavanja

Uvjeti: Nema posebnih uvjeta

Ispit: usmeni / pismeni / seminarski rad

Sadržaj: Kratki povijesni pregled filozofije znanosti: Aristotel, Galileo, F.Bacon, Newton, Locke, Hume, J.S.Mill, Pozitivizam, Post-pozitivizam. Odabrani problemi filozofije znanosti: problem znanstvenog objašnjenja; kauzalnost i prirodni zakoni, struktura znanstvenih teorija, demarkacija znanosti od ne-znanosti; problem razvoja znanosti; prirodne i društveno-humanističke znanosti.

Cilj: Upoznati studenta s osnovnim problemima i smjerovima u filozofiji znanosti. Student se treba osposobiti za aktivno praćenje suvremenih diskusija iz filozofije znanosti i povezanih područja.

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

1. W. H. Newton-Smith (ur) A Companion to the Philosophy of Science (odabrana poglavlja)
2. A. Rosenberg: Philosophy of science

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

3. N. Sesardić (ur): Filozofija nauke
4. J. Losee. A Historical Introduction to the Philosophy of Science
5. F. Wilson. The Logic and Methodology of Science and Pseudoscience
6. T. Kuhn: Struktura znanstvenih revolucija
7. K.R. Popper: Logik der Forschung
8. M.R. Cohen, E. Nagel: An introduction to logic and scientific method
9. S. Lelas, T. Vukelja: Filozofija znanosti
10. H. Reichenbach: The rise of scientific philosophy
11. R. Carnap: An introduction to the philosophy of science

Nositelj predmeta: Prof. dr. Goran Švob/Dr. sc. Davor Lauc

Naziv kolegija: Filozofija uma

ECTS: 5 bodova

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar, 2 termina po 2 sata tjedno

Status: izborni od 3. semestra

Oblik nastave: predavanja + tutoriali

Obveze: Redovito pohađanje (max. 3 izostanka)

3 pismena rada za tutoriale

3 tutoriala (poslije svakog pismenog rada)

Uvjeti: —

Ocjena: 70% završni usmeni ispit

30% pismeni radovi

Opis predmeta: Povijesna pozadina suvremene filozofije uma (Materijalističke teorije, "pitagorovska" teorija harmonije, Platon, Aristotel, Descartes, Locke).

Teorije naravi uma i njegova odnosa spram tijela (dualizam, idealizam, biheviorizam, eliminativizam, fizikalizam funkcionalizam, kognitivizam, teorija dvostrukog aspekta.

Svijest (osnovna obilježja svijesti, teorije svijesti). Mentalne aktivnosti i vrste mentalnih sadržaja. Osobni identitet. Drugi umovi, druge vrste umova, umjetna inteligencija.

Cilj predmeta: Upoznati studente s osnovnim problemima i pojmovima suvremene filozofije uma. Dati pregled povijesnih temelja suvremene filozofije uma. Naučiti studente kako analizirati filozofske argumente. Uvježbati studente u akademskom pisanju

OBVEZNA LITERATURA

Platon, *Menon*, Zagreb, 2001. [80a-86c, str. 37-55, i komentar F. Grgića, str. 143-167.]

Platon, *Fedon*, Zagreb, 1915; pretisak Zagreb, 1996. [63e-69e, 80c-84b]

Aristotel, *O duši*, Zagreb, 1987. (Preporučaju se strani prijevodi tog spisa, npr. Smithov prijevod u Barnes, J. (ur.), *The Complete Works of Aristotle*, sv. 1, str. 641-692.)

Descartes, R., *Meditacije o prvoj filozofiji*, Zagreb, 1993.

Locke, J., *Ogled o ljudskom razumu*, Beograd, 1962. [Knjiga II, Poglavlje 1; Knjiga II, Poglavlje 27]

Ryle, G., "Descartesov mit" iz *The Concept of Mind*, London, 1949. <skripta>

Smart, J. J. C., "Osjeti i procesi u mozgu" na <http://www.ffdi.hr/mind/44-2.html>.

Churchland, Patricia S., "Redukcija i problem duha i tijela" na <http://www.ffdi.hr/mind/2-1.html>.

Churchland, Paul, "Eliminativni materijalizam i propozicijski stavovi" u Mišćević, N. i S. Prijčić (ur.), *Filozofija psihologije: zbornik tekstova*, Rijeka, 1993, str. 45-63.

Putnam, H., "Priroda mentalnih stanja" u Mišćević, N. i S. Prijić (ur.), *Filozofija psihologije: zbornik tekstova*, Rijeka, 1993, str. 64-73.

Searle, J., "Problem duha i tijela" na <http://www.ffdi.hr/mind/2-5.html>.

Block, N., "Some Concepts of Consciousness" at <http://www.nyu.edu/gsas/dept/philo/faculty/block/papers/Abridged%20BBS.htm>

Rosenthal, D., "Dvije koncepcije svijesti" na <http://boo.mi2.hr/~ognjen/tekst/rosenthal99.html>

Nagel, T., "Kako je to biti šišmiš", *Treći program hrvatskog radija 55/56* (1999), 227-233; dostupno na <http://boo.mi2.hr/~ognjen/tekst/3pro818.pdf>; prijevod dostupan i na <http://www.ffdi.hr/mind/2-4.html>

Jackson, F., "Epifomenalna qualia" na <http://www.ffdi.hr/mind/2-2.html>

Sacks, O., *Čovjek koji je ženu zamijenio šeširom*, Zagreb, 1998. ["Žena bez tijela", str. 52-61; "Pitanje identiteta", str. 107-113.]

Turing, A. M., "Computing Machinery and Intelligence", *Mind* 59 (1950), 433-460; dostupno na <http://www.ecs.soton.ac.uk/~harnad/Papers/Py104/turing.html>

Searle, J. M., "Minds, brains, and programs", *Behavioural and Brain Sciences* 3 (1980), 417-457. <skripta>

Dennett, D., "Intentional systems" at <http://www.cs.umu.se/kurser/TDBC12/HT99/dennett2.html>

Dennett, D., *Kinds of Minds: Towards an Understanding of Consciousness*, [Ch. 1 "What Kinds of Minds Are There?", p. 1-24] <skripta>

Naziv predmeta: Indijska filozofija

Status: izborni

Trajanje: 1 semestar

Oblici nastave: predavanje sa seminarom (2+2 sata tjedno) - za više semestre

Jezik: hrvatski

ECTS: 5 bodova

Uvjeti pristupa kolegiju: upisana najmanje 2. godina studija

Opis: Program ovog izbornog predmeta obuhvaća nekoliko tematskih i formalnih aspekata, koji su propedeutički odmjereni i raspodijeljeni na dvije razine izvođenja nastave (uvodno predavanje sa seminarom). Kolegij je namijenjen u načelu starijim studentima a posvećen je specijalnijoj i teoretičnijoj tematici sistematske naravi. Generalno se može podijeliti na tri aspekta. (1) Opći dio koji se tiče idejno-povijesne i metodološke problematike odnosa zapadne (europske) i istočne (indijske) filozofske tradicije (problem “evropocentrizma”, “orijentalizma”, “komparativizma”, odnosa kulturalnih studija i filozofije te mjesta pojedinih znanstvenih disciplina u zapadnoj i indijskoj tradiciji respective, itsl.). (2) Konceptualno-analitički dio koji se tiče eksplicitnih oblika vladajućeg i/ili alternativnih pojmova filozofije i istinitog diskursa u različitim teorijskim modelima različitih epoha u zapadnoj i u indijskoj tradiciji. (3) Povijesni pregled i analiza izabranih problema indijske filozofije glavnih škola, pravaca i disciplina, osobito klasične i moderne indijske filozofije.

Cilj: Stjecanje što potpunijeg i analitički-refleksivno produbljenog poznavanja sadržaja indijske filozofije i načina mišljenja, s posebnim naglaskom na razvijanju sposobnosti kod studenata za samostalno prepoznavanje, argumentirano vrednovanje i korištenje njezinih resursa u odnosu na zapadnu tradiciju i suvremene izazove.

Provjera znanja: (1) redovni pismeni izvještaji o čitanju primarnih i sekundarnih tekstova koji se obrađuju u kolegiju; (2) jedan pismeni esej o tematici po vlastitom izboru (oba oblika su obavezna za sve sudionike kolegija i uvjet pristupanja završnom usmenom ispitu); (3) pismeni referati o odabranim temama tokom trajanja kolegija (fakultativan oblik, 4 referata ekvivalentna su ispitnom programu).

Literatura: Popis sadrži širok spektar relevantnih djela za stjecanje znanja iz ovog predmeta. Studenti biraju u podjednakoj količini svoju obaveznu i preporučenu literaturu, sukladno izboru ispitnih pitanja.

Ispit: Usmeni, polaže se nakon odslušanog kolegija, kao razgovor na temelju pitanja iz četiri tematska područja (koja student/ica predlaže) odn. kao razgovor na temelju referata koje je student/ica već priložio/la tokom trajanja kolegija.

Nositelj kolegija: Dr. sc. Borislav Mikulić, izv. prof.

Indijska filozofija - Pregled literature -

Napomena:

Popis obuhvaća izvornu i sekundarnu literaturu dostupnu u prijevodu. Za **ispit** studenti biraju naslove prema područjima koja predlažu za ispit. Obavezni minimum iznosi **četiri** jedinice sastavljene od primarnih tekstova i jednog djela iz sekundarne literature, te **jedna** povijest indijske filozofije. (Ostala literatura smatra se preporučenom.) Studentima se osobito preporučuje (i dodatno vrednuje) korištenje literature na stranim jezicima.

A. Zbirke primarnih tekstova iz indijske filozofije*

(*Napomena: Naslovi u drugim rubrikama sadrže također izbor izvornih tekstova)

1. Počeci indijske misli. Izbor (vede, upanišade, Bhagavad-gita, socijalno-politička misao), izbor, predgovor, napomene i glosar Rada Iveković, Beograd: Bigz, 1981.
2. Izbor izvornih tekstova ranog buddhizma, u: Rada Iveković, Rana buddhistička misao, Sarajevo: Veselin Masleša, Bibl. Logos, 1977.
3. Čedomil Veljačić, Pjesme prosjaka i prosjakinje. Izbor rane buddhističke poezije, Sarajevo: Veselin Masleša, bibl. Logos, 1977.
4. Bhagavad-gita. Pisma o božanstvu, Beograd: Grafos, 1978., prev. Pavle Jevtić; također: Bhagavad-gita: u Mahabharata, Zagreb: August Cesarec, 1989., knj. VI (Bhišmaparvan), 23-41 (prijevod s engleskog; sravnjivanje prijevoda s izvornikom, konkordancija s engl. prijevodom, predgovor, bilješke i kazalo Mislav Ježić),
5. Dhamma-padam. Put ispravnosti. Antologija buddhističke etike, prev. Čedomil Veljačić, Zagreb: Naprijed, 1990.
6. Patanjđali. Izreke o jogi, predgovor, komentar i prijevod Zoran Zec, Beograd: Bigz, 1977.

7. Indijska i iranska etika, ur. R. Iveković i Č. Veljačić, Sarajevo: Svjetlost, 1980 (vede, upanišadi, socijalno-politička misao, đainizam, buddhizam, šest skolastičkih sistema brahmanske filozofije, misao 19. i 20. st.; glosar termina).

B. Monografije

1. Mislav Ježić, Rgvedski himni. Izvori indijske kulture i indoeuropsko nasljeđe, Zagreb: Globus, 1987. (s izv. tekstovima i bogatim kritičkim aparatom).
2. Mislav Ježić, Rgvedske upanišadi: Aitareya, Kaušitaki, Baškalamantra-Upanišad, Zagreb: Matica hrvatska, 1999. (sanskrtski izvornik, hrvatski prijevod, uvodi, objašnjenja, interpretacije).
3. Dušan Pajin, Filozofija upanišada, Beograd: Nolit, 1980. (studija)
4. Borislav Mikulić, Karmayoga. Studije o genezi ideje 'praktičkog' u ranoj indijskoj filozofiji, Sarajevo: Veselin Masleša, bibl. Logos, 1988.
5. Pavle Jevtić, Karma i reinkarnacija u hinduskoj religiji i filozofiji, Novi Sad: Književna zajednica Novog Sada, 1988.
6. Bhikkhu Njanađivako, Budizam, Beograd: Prosveta, bibl. Zodijak, 1977. (s tekstovima)
7. Čedomil Veljačić, Ethos spoznaje u evropskoj i u indijskoj filozofiji, Beograd: Bigz, 1982.
8. Dušan Pajin, Tantrizam i joga, Beograd: Prosveta, 1986. (s tekstovima)
9. Mirča Elijade (Mircea Eliade), Joga. Besmrtnost i sloboda, Beograd: Bigz, 1984.
10. R. C. Pandeya, Indijska filozofija jezika, Beograd: mala edicija Ideja, 1975. (studija)
11. Th. Stcherbatsky, Konceptcija buddhističke nirvane, Zagreb: Demetra, 2004. (preveo i priredio G. Kardaš)
12. Th. Stcherbatsky, Središnja konceptcija buddhizma i značenje riječi dharma, Zagreb: Demetra, 2005. (preveo i priredio G. Kardaš)
13. Th. Stcherbatsky, Buddhistička logika, sv. I-II, Zagreb: Demetra, (izlazi) 2005.

C. Autorske studije i eseji

1. Rada Iveković, Druga Indija, Zagreb: Školska knjiga, 1982. (osnovni pojmovi ind. filozofije, arhajske i klasične filozofije, socijalno- i povijesno-filozofska tematika)
2. Rada Iveković, Indija - Fragmenti osamdesetih. Filozofija i srodne discipline, Zagreb: Biblioteka Filozofska istraživanja, 1989.
3. Dušan Pajin, Vrednost neopipljivog. Susret Istoka i Zapada, G. Milanovac: Dečje novine, 1990.

4. Čedomil Veljačić, *Philosophia perennis*, sv. I-II, Zagreb: Demetra, 2004. (priredio G. Kardaš)

D. Povijesti indijske filozofije

1. Rada Iveković, *Pregled indijske filozofije*, Zagreb: Zavod za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, bibl. Filozofska misao, 1981.
2. Čedomil Veljačić, *Filozofija istočnih naroda I-II*, knjiga I: *Indijska filozofija i odabrani tekstovi*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1958. (kasniji pretisci).
3. Čedomil Veljačić, *Razmeđa azijskih filozofija I-II*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1978.
4. Sarvepali Radakrišnan (S. Radhakrishnan), *Indijska filozofija I-II*, Beograd: Nolit, 1964. (s uvodnom studijom Čedomila Veljačića o neohinduističkoj filozofiji).
5. Giuseppe Tucci, *Istorija indijske filozofije*, Beograd: Nolit, 1981.
6. M. Hiriyanna, *Osnove indijske filozofije*, Zagreb: Naprijed, 1980. (s uvodnom studijom Č. Veljačića).

E. Kulturno-povijesni prikazi i studije i tematski brojevi u časopisima:

1. Radoslav Katičić, *Stara indijska književnost. Sanskrtska, palijska i prakrtska*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1973.
2. Jeanne Auboyer, *Indija do VIII stoljeća*, Zagreb: Naprijed, 1979.
3. *Riječ i misao Indije* (zbornik indoloških radova), u: *Književna smotra*, god. XVI (1984), br. 53.
4. *Praxis 3-4*, Zagreb, 1973. (upanišade, buddhizam)
5. *Indijska filozofija jezika* (Dijalog 1-2, Sarajevo, 1979).
6. *Dometi* (Rijeka), br. 11 (1976), br. 4, 5 (1979)

Naziv predmeta: Spoznajna teorija (epistemologija)

Status: izborni seminar

Trajanje: 1 semestar

Oblici nastave: seminar za viša godišta studija filozofije (4 sata tjedno)

Jezik: hrvatski

ECTS: 5 bodova

Uvjeti pristupa kolegiju: Upisan najmanje treći semestar

Opis: Sadržaji izbornog seminara iz epistemologije variraju od semestra do semestra, U seminarskom kolegiju fokus rada je, usmjeren podjednako na *close reading* kako klasičnih djela spoznajne teorije od epohalnog značenja tako i na suvremene autore te, osobito, na sistematске diskusije o općim, specijalnim i rubnim pitanjima epistemologije i srodnih disciplina, i to u različitim teorijskim kulturama filozofije (analitičke, hermeneutičke, semiološke i psihoanalitičke).

Cilj: Stjecanje općeg, specijalnog i analitički produbljenog poznavanja kako fenomena znanja tako i klasičnih teorijskih djela i aktualnih strujanja epistemologije u cilju korištenja njezinih resursa u drugim filozofskim i znanstvenim disciplinama (povijesti ideja, socijalnih teorija, etike, psihoanalitičke teorije subjekta, rodnih i kulturalnih studija itsl.) kao i u neznanstvenim područjima.

Provjera znanja:

Pismeni izvještaji o lektiri primarne i sekundarne literature koja se obrađuje u kolegiju; jedan pismeni referat ili završni esej.

Literatura: Popis prateće literature, primarne i sekundarne, varijabilan je ovisno o tematici seminara. Studenti odabiru sekundarnu literaturu za završni esej prema vlastitim tematskim preferencijama i u dogovoru s nastavnikom.

Ispit: Završna provjera znanja nakon odslušanog kolegija u svrhu dodjele ECTS-bodova. Odvija se **usmeno**, na temelju predanih **pismenih priloga** (referata o lektiri i završnog eseja). Ostvareni radovi u ovom izbornom kolegiju mogu se upotrijebiti kao prilog za završni ispit iz obaveznog predmeta Spoznajna teorija.

Nositelj kolegija: Prof. dr. Borislav Mikulić

OPĆI PREDMETI

Naziv predmeta: Etika

Naziv kolegija: Etika (kao opći predmet)

ECTS: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni (namijenjen studentima koji ne studiraju filozofiju)

Oblik nastave: predavanja (2 sata tjedno) i seminar (2 sata tjedno)

Uvjeti: nema uvjeta

Ispit: usmeni ili pismeni ispit (nakon napisanog seminarskog rada)

Opis predmeta: Sadržaj predmeta izlaže se u kolegijima pretežno problemskim pristupom, a predavanja se kombiniraju s radom na izvornim tekstovima, te radionicama u kojima se fokusira na pojedine etičke probleme. Pritom se studentima pruža povijesni pregled etičkih teorija, ali se naglasak prvenstveno stavlja na one autore i tematske sklopove kod kojih do izražaja dolazi povezanost etike sa pojedinim znanstvenim disciplinama kao što su pedagogija (moralni odgoj), psihologija (psihologija morala) i sociologija (sociologija morala).

Cilj: Cilj je ovog predmeta da studentima pruži orijentacijski povijesni pregled nastajanja etičkih teorija, da ih uputi u argumentacijske sklopove i dijaloške antiteze u kojima su se artikulirali temeljni etički pojmovi i stavovi, te da etičke probleme i teorije osvijetli u kontekstu pojedinih problemskih područja i disciplina.

Nositelj kolegija: Prof. dr. Ante Čović/ asist. Hrvoje Jurić

ETIKA – OPĆI PREDMET

Literatura potrebna za studij i polaganje ispita:

- I. Čehok / I. Koprek (ur.): *Etika – priručnik jedne discipline*
- W. K. Frankena: *Etika*
- F. Jodl: *Istorija etike I-II*
- 1 knjiga po izboru s popisa dopunske literature

Literatura koja se preporučuje kao dopunska:

- Platon: *Država*
- Aristotel: *Nikomahova etika*
- S. Freud: *Nelagodnost u kulturi*
- E. Fromm: *Bijeg od slobode*
- I. Kant: *Kritika praktičkog uma*

- L. Legrand: *Moralna izobrazba danas*
- J. S. Mill: *Utilitarizam*
- F. Nietzsche: *Genealogija morala*
- J. J. Rousseau: *Emile ili O odgoj*

Naziv predmeta: Estetika

Naziv kolegija: Estetika (kao opći predmet); za studente drugih odsjeka

ECTS: 3 boda, 5 (uz konzultacije)

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: prema uputama matičnih odsjeka

Oblik nastave: predavanje

Uvjeti : prema uputama matičnih odsjeka

Ispit: usmeni

Sadržaj:

Na predavanjima iz opće estetike studentima drugih odsjeka se pružaju temeljna znanja o ovoj disciplini kako bi mogli shvatiti filozofijsku dimenziju u povijesti interpretacije umjetničkih djela i pojma ljepote ali i teorijske probleme vezane uz suvremenu umjetnost.

Cilj: omogućiti interdisciplinarnu uvide.

Obvezna literatura

Platon, *Država, Gozba, Fedar, Ion*(2)

Aristotel, *O pjesničkom umijeću*

Hegel, *Estetika, (Uvod)*

W.Benjamin, *Estetički ogleđi*

A.C.Danto, *Preobražaj svakidašnjeg*

Dodatna literatura

N.Goodman, *Jezici umjetnosti*

D.Grlić, *Estetika I-IV*

D.Pejović, ur. *Nova filozofija umjetnosti*

N.Čačinović, *Estetika*

U. Eco, *Pojam ljepote*

Nositelj kolegija: Doc. dr. Gordana Škorić

Naziv predmeta: Uvod u filozofiju (*Studium generale*)

ECTS: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar

Status: izborni

Oblik nastave: predavanja 2 sata tjedno

Uvjeti: -

Ispit: usmeni ispit

Opis: Konstitucija i pojam filozofije u antičkoj grčkoj kulturi. Odnos filozofije spram ostalih oblika znanja i duhovnog djelovanja: spram prirodnih i društveno-humanističkih znanosti, spram teologije i umjetnosti. Osnovne discipline filozofije: ontologija, spoznajna teorija, logika, etika, estetika, filozofska antropologija i povijest filozofije. Bitni filozofijski pojmovi u povijesti filozofije: filozofija, sloboda, istina, bitak, teorija/praksa, vrijeme/prostor, subjekt/objekt, priroda, čovjek, povijest, jezik, znanost itd. 'Kraj' filozofije, filozofsko mišljenje i suvremene filozofske orijentacije: filozofija egzistencije, marksistička filozofija, analitička filozofija, socijalna filozofija, filozofija jezika, filozofija kulture, filozofska antropologija, fenomenologija i hermeneutika. Položaj filozofije u suvremenoj kulturi.

Kolegij mogu slušati svi studenti u trajanju od 2 sata tjedno u jednom semestru. Ispit je usmeni i donosi 3 boda.

Cilj: Kolegij (kao dio *studia generale*) treba upoznati studente koji ne studiraju filozofiju s konstitucijom filozofije, s njenom poviješću i njenim položajem u suvremenoj kulturi, s njenim temeljnim pojmovima, s posebnošću filozofskog pristupa znanju i zbiljnosti i osposobiti ih za reflektivni i kritički odnos spram tema kojima se bave i spram temeljnih problema suvremene zbiljnosti. Posebno je važno osvijestiti spregu filozofske refleksije i humanističkih i društvenih studija.

Obvezna literatura:

1. Jedno originalno filozofsko djelo po izboru
2. *Uvod u filozofiju* po izboru među autorima: Branko Bošnjak, Branko Despot, Eugen Fink ili Theodor W.Adorno: *Filozofska terminologija*
3. Povijest filozofije po izboru među autorima: Albert Bazala, Wilhelm Windelband, Branko Bošnjak

Dodatna literatura:

Platon: *Gozba*

Aristotel: *O duši*

R.Descartes: *Rasprava o metodi*

G.W.Leibniz: *Rasprava o metafizici*

I.Kant: Prolegomena za svaku buduću metafiziku
I.Kant: Osnove metafizike čudoređa
G.W.F.Hegel: Enciklopedija filozofskih znanosti. Uvod
G.W.F.Hegel: Filozofija povijesti. Uvod
K.Marx: Ekonomsko-filozofski rukopisi
F.Nietzsche: O koristi i šteti od historije
N.Hartmann: Novi putovi ontologije
E.Husserl: Kriza evropskih znanosti i transcendentalna fenomenologija
E.Cassirer: Ogled o čovjeku
M.Heidegger: Kraj filozofije i zadaća mišljenja
J. - P- Sartre: Egzistencijalizam je humanizam
M.Horkheimer/Th.W.Adorno: Dijalektika prosvjetiteljstva
M.Scheler: Ideja čovjeka i antropologija
H.Plessner: Conditio humana
L.Wittgenstein: Tractatus logico-philosophicus
J.Habermas: Filozofski diskurs moderne
H. - G.Gadamer: Nasljeđe Europe
J.Brkić (ur.): Čemu još filozofija?

Nositelj kolegija: Prof. dr. Hotimir Burger

